

Univerzita Karlova Praha, fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře
České republiky a Agrární komoře České republiky

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dita Melicharová, Ph.D.

Knihovna PF UK

PF16841

Tereza Rýdlová, 5.ročník

Ženíškova 2123, Praha 4, 149 00

Datum ukončení: 4.9.2006

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Tereza Rýdlová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Ditě Melicharové, Ph.D. za pomoc při jejím vypracování, zejména za veškeré rady a věcné připomínky.

Obsah:

ÚVOD.....	5
KAPITOLA I.: O ROZHODČÍM ŘÍZENÍ OBECNĚ.....	8
A) Pojem „rozhodčí řízení“, druhy a právní povaha rozhodčího řízení.....	8
B) Prameny rozhodčího řízení.....	12
C) Předmět rozhodčího řízení, arbitrabilita.....	15
D) Rozhodčí smlouva jako základ rozhodčího řízení.....	18
E) Osoba rozhodce.....	22
KAPITOLA II.: ZAHÁJENÍ A PRŮBĚH ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ.....	27
A) Základní zásady rozhodčího řízení.....	27
B) Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.....	29
C) Zahájení rozhodčího řízení.....	31
1) <i>Návrh na zahájení rozhodčího řízení – žaloba</i>	31
2) <i>Účinky zahájení rozhodčího řízení</i>	33
3) <i>Žalobní odpověď, jmenování rozhodců</i>	34
4) <i>Rozhodování o pravomoci</i>	35
D) Průběh rozhodčího řízení.....	38
1) <i>Zastupování stran, vedlejší účastníci</i>	38
2) <i>Přerušování řízení, předběžné opatření</i>	39
3) <i>Ústní jednání</i>	42
4) <i>Dokazování</i>	43
5) <i>Rozhodování – podle práva či podle zásad spravedlnosti</i>	45
E) Ukončení rozhodčího řízení.....	49
1) <i>Usnesení o zastavení rozhodčího řízení</i>	49
2) <i>Rozhodčí nález</i>	50
a) <i>Pojem a význam rozhodčího nálezu</i>	50
b) <i>Přezkoumání rozhodčího nálezu</i>	52
c) <i>Zrušení rozhodčího nálezu</i>	53
d) <i>Uznání a výkon rozhodčího nálezu</i>	55
3) <i>Náklady rozhodčího řízení</i>	56
KAPITOLA III.: VZTAH SOUDŮ ROZHODČÍCH A SOUDŮ OBECNÝCH.....	59
A) Pomocná a kontrolní funkce obecných soudů.....	59
B) Závěrečné srovnání výhod a nevýhod rozhodčího a soudního řízení.....	62
Příloha č. 1.....	68
Přehled literatury.....	69
Seznam použitých zkratk.....	71

Úvod

Přirozenou a často nevyhnutelnou součástí právních vztahů vznikajících v obchodním styku jsou rozpory mezi subjekty těchto vztahů. Tyto rozpory bývají důsledkem porušení smluvních či jiných závazků, k čemuž pravidelně dochází nezaplacením kupní ceny či jiného peněžitého závazku ve stanovené lhůtě splatnosti, nedodáním zboží, popř. dodáním vadného zboží, neposkytnutím dohodnutých služeb či v neposlední řadě způsobením škody. Základním předpokladem pro jejich vyřešení je, aby v demokratické společnosti, která uznává a chrání základní práva a svobody každého jejího jedince, existovala obecně aplikovatelná a závazná pravidla řešení sporů, která bude možno použít na konkrétní, individuální případ.

Zatímco v nejrannějších etapách vývoje lidské společnosti se spory řešily násilím – kdo byl silnější „měl právo“, ve vyspělejších lidských společenstvích, s postupující, stále vyšší organizovaností společnosti dochází ke změně způsobu řešení sporů ze svépomoci ke svěření sporu k rozhodnutí nezúčastněné třetí osobě. V tomto případě se strany sporu sice předem dobrovolně zavazují podřídit se rozhodnutí třetí osoby, avšak ta zpravidla nemůže svou mocí sporující strany donutit, aby její rozhodnutí plnily. Později, v souvislosti s upevňováním moci panovníka, se přesouvá rozhodování sporů z dobrovolného podřízení se třetí nezúčastněné osobě na nucené podřízení se soudní moci panovníka. S rozvojem společnosti, kterou již můžeme označit jako „moderní“, dochází postupně ke vzniku soudního řízení, které je již založeno na základních principech a zásadách zakotvených v dnešních právních normách. Instituci soudnictví, jakožto státem zřízovanou, provozovanou a organizovanou soustavu orgánů sloužících k prosazování práva, je přikládán stále rostoucí význam, projevující se zejména posílením soudní autority, rozšířením pravomoci soudů či zajištěním soudcovské nezávislosti. Hlavní úlohou soudnictví se stává zajištění co nejvíce dostupné soudní ochrany porušeným či ohroženým právům a zajištění rovnosti účastníků před soudem.

Stále širší rozsah působnosti soudnictví však klade na stát stále vyšší organizační a zejména finanční nároky, což se přirozeně projevuje zdlouhavostí a ztrátou efektivity řešení sporů. V souvislosti s tím a dále s ohledem na skutečnost, že ruku v ruce se stále rostoucím mezinárodním obchodem přicházejí i spory, jež přesahují hranice jednotlivých států, bylo nutností vytvořit nové postupy řešení těchto sporů založených na kratší rozhodovací době,

nižších nákladech a s možností výkonu rozhodnutí cizího soudu, které by existovaly jako *alternativa* ke státnímu soudnictví. Proto dochází k vytvoření systému mezinárodní arbitráže (mezinárodního rozhodčího řízení), jehož hlavním úkolem je řešit spory vzniklé z mezinárodního obchodního styku.¹ Mezinárodní rozhodčí řízení je upraveno celou řadou jak mnohostranných mezinárodních úmluv tak dvoustranných mezinárodních smluv. Kromě toho má většina států vnitrostátní úpravu rozhodčího řízení, ať už v podobě speciálních zákonů či procesních předpisů, které buď zcela nebo zčásti vycházejí ze Vzorového zákona o mezinárodní obchodní arbitráži přijatého komisí UNCITRAL dne 21.6.1985 (UNCITRAL Model Law for International Commercial Arbitration), jehož hlavním smyslem je poskytnout členským státům OSN model komplexní a jednotné úpravy základních otázek rozhodčího řízení.

Co se týká právní úpravy rozhodčího řízení na území České republiky, možnost sjednávat rozhodčí smlouvy (tzv. „doložky o rozsudím“) obsahoval již císařský civilní řád soudní z roku 1895. Tento procesní předpis převzala po svém vzniku i Československá republika, přičemž na jejím území platil až do 31.12.1950, kdy jej nahradil nový občanský soudní řád. Nový občanský soudní řád sice upravoval možnost vyřizování sporů v rozhodčím řízení, ale jen tehdy, byla-li jednou ze stran sporu československá právnická osoba. Občanský soudní řád z roku 1963 pak již vůbec neobsahuje úpravu rozhodčího řízení. V souvislosti se zavedením monopolu zahraničního obchodu v tomto období, bylo rozhodčí řízení omezeno v zákoně č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů pouze na spory tuzemských organizací pro mezinárodní obchod vzniklých z mezinárodního obchodu. Jednalo se o spory mezi organizacemi pro zahraniční obchod členských států RVHP. Až přijetí zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který nabyl účinnosti dne 1.1.1995 (dále jen „ZRŘ“), přineslo významné změny v oblasti řešení občanskoprávních (zejména obchodních) sporů. ZRŘ umožnil využívat rozhodčí řízení nejen v mezinárodních, ale i ve vnitrostátních obchodních stycích a navíc zakotvil možnost rozhodčího řízení i v občanskoprávních majetkových sporech. Při legislativní přípravě textu ZRŘ byl použit text tehdy platného českého zákona o rozhodčím řízení a dále ustanovení Vzorového zákona UNCITRAL.²

¹ Rozhodčí řízení jako jeden ze způsobů alternativního řešení sporů existuje již od dob Starého Říma. Na území dnešní České republiky se můžeme setkat s funkcí rozhodce v období vlády Karla IV, k největšímu rozmachu rozhodčího řízení však došlo až ve druhé polovině 20. století.

² O pramenech rozhodčího řízení je dále podrobněji pojednáváno v Kapitole I, části B) diplomové práce

Cílem této diplomové práce bude především rozbor nejdůležitějších aspektů rozhodčího řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (dále jen „RS“), přičemž pozornost bude věnována zejména aplikaci rozhodčího řízení ve vnitrostátním i mezinárodním obchodním styku, v rámci něhož je rozhodčí řízení využíváno nejčastěji. Kromě výše uvedeného bude tato diplomová práce zaměřena na vztah rozhodčího a soudního řízení s cílem vystihnout jejich vzájemné výhody a nevýhody. Ve většině publikací zabývajících se rozhodčím řízením je možné se hned v úvodu setkat s tvrzením, že rozhodčí řízení má oproti civilnímu řízení soudnímu řadu praktických předností, mezi něž jsou řazeny především rychlost, pružnost, neformálnost či větší volnost v úpravě procesních pravidel stranami sporu³. Nelze však opomenout, že i rozhodčí řízení má své stinné stránky. Nedostatky rozhodčího řízení lze spatřit především v souvislosti s rozhodčím řízením „ad hoc“ než v rozhodčím řízení před stálým rozhodčím soudem, kde jsou procesní pravidla předem upravena v rádech. Mezi nedostatky rozhodčího řízení je možno např. zařadit zajištění provedení důkazů či nařízení předběžného opatření, kdy rozhodci nedisponují žádnou donucovací pravomocí. I těmito a mnohými dalšími otázkami se bude tato diplomová práce zabývat, přičemž hlavním úkolem zůstává obsažení rozhodčího řízení před RS jako celku, zejména s přihlédnutím k praktickým otázkám, které se při něm mohou vyskytnout.

³ Úvodní slovo JUDr. Bohuslava Kleina v publikaci: Květoslav Růžička: „Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky“. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 1. vydání, 2003, strana 9

KAPITOLA I.: O rozhodčím řízení obecně

A) Pojem „rozhodčí řízení“, druhy a právní povaha rozhodčího řízení

Pojem „rozhodčí řízení“

V nejobecnější rovině lze **rozhodčí řízení** vymezit jako dobrovolné postoupení sporu neutrální třetí straně, rozhodcům či rozhodčímu senátu, kteří vydají po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí – rozhodčí nález, přičemž za **mezinárodní rozhodčí řízení** (mezinárodní obchodní arbitráž) se považuje takové rozhodčí řízení, ve kterém se bude projednávat spor z mezinárodního obchodního styku, zatímco ve **vnitrostátním rozhodčím řízení** bude projednáván spor nevykazující žádný mezinárodní prvek. Základním rysem rozhodčího řízení je dobrovolnost stran v podřízení se tomuto typu řízení a současně zaštitění tohoto typu řízení mocí veřejnou – obecným státním soudnictvím. Ve smyslu čl. 36 ústavního zákona č. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“) uplatňují účastníci rozhodčího řízení skrze toto řízení své základní občanské právo na soudní ochranu, které však nevzniklo vůči státu, nýbrž vůči rozhodcům jako nestátnímu orgánu. V české právní odborné literatuře se autoři shodují v názoru na právní postavení rozhodců či rozhodčích soudů. Nikdo rozhodce či rozhodčí soudy nepokládá za státní orgán, nýbrž za soukromé osoby (resp. za nestátní instituce nejčastěji zřizované u různých komor) povolane na základě dohody stran zakotvené v rozhodčí smlouvě spor projednat a rozhodnout⁴. *„Ze samotné podstaty rozhodčího řízení plyne, že představuje zcela samostatný způsob výkonu soudní moci nestátními orgány a je proto připuštěno státem jako nositelem státní moci jen alternativně vedle obecného státního soudnictví“⁵.*

Druhy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení (ať už vnitrostátní či mezinárodní) můžeme rozlišovat podle různých hledisek. Podle toho, zda je spor veden pouze na základě smluvního ujednání stran nebo v součinnosti s určitou institucí, můžeme rozhodčí řízení rozdělit na :

- Rozhodčí řízení „**ad hoc**“ (tj. řízení, kdy záleží na vůli stran, koho si za rozhodce vyberou i jaká procesní pravidla pro rozhodčí řízení určí)
- Rozhodčí řízení „**institucionální**“ (tj. rozhodčí řízení organizované stálými rozhodčími soudy nebo jinými rozhodčími institucemi, přičemž každý stálý rozhodčí soud vydává svá pravidla řízení neboli „Řád“), a to :

⁴ Citace: K. Růžička: „K otázce právní povahy rozhodčího řízení“-Bulletin advokacie č.5/2003, str. 33

⁵ Citace: K. Růžička: „K otázce právní povahy rozhodčího řízení“-Bulletin advokacie č.5/2003, str. 33, použito ze Slovníku českého práva, 3. rozšířené a přepracované vydání, II.díl, Linde Praha, a.s. 2002

- a) s obecnou působností (př. RS)
- b) se zvláštní působností (př. Burzovní rozhodčí soud)
- Rozhodčí řízení „**fakultativní**“ (tj. řízení, kde podmínkou k jeho uskutečnění je platná rozhodčí smlouva)
- Rozhodčí řízení „**obligatorní**“ (tj. řízení, kdy lze podat žalobu u rozhodce či rozhodčí instituce na základě mezinárodní smlouvy či vnitrostátního předpisu, a to bez existence uzavřené rozhodčí smlouvy)⁶

Právní povaha rozhodčího řízení

Pravidelně se v odborné literatuře setkáváme s různými způsoby výkladu právní povahy rozhodčího řízení. Postupem času byly vytvořeny tyto čtyři základní koncepce, z nichž každá má dále řadu směrů o podob. Jedná se o teorii:

- a) smluvní (kontraktační)
- b) jurisdikční (rozsudkovou)
- c) smíšenou (hybridní)
- d) tzv. nezávislou

a) Smluvní teorie – zde rozlišujeme dvě podoby této teorie, a to klasickou a smluvní. *Klasická smluvní teorie* je založena na tvrzení, že základem rozhodčího řízení je rozhodčí smlouva, která dává rozhodcům pravomoc rozhodovat. Rozhodce zde vystupuje jako zástupce stran, přičemž jeho funkce spočívá v tom, že má zjistit, na čem se strany dohodly v hlavní smlouvě a následně toto zjištění uvést v rozhodčím nálezu. Na rozhodčí nález je pak pohlíženo jako na smlouvu, která je vykonatelná soudem. Rozhodování rozhodců závisí pouze na vůli smluvních stran a není nijak omezeno. Jinak je tomu u **moderní smluvní teorie**, která dovozuje, že rozhodčí řízení je již ve své podstatě smlouvou. Rozhodčí řízení vychází ze smlouvy, rozhodčí nález již smlouvou není. Rozhodčí smlouva je považována za smlouvu *sui generis*, řídí se vlastními pravidly a dotýká se jak smluvního soukromého práva, tak i zvláštností rozhodčího řízení. Rozhodci zde nevystupují jako zástupci smluvních stran.

b) Jurisdikční teorie – vychází z předpokladu, že rozhodčí řízení má kontradiktorní povahu - každá ze sporných stran rozhodčího řízení trvá na svém stanovisku a snaží se jej prosadit. Úkolem rozhodce je pak vyřešit a rozhodnout takový spor, přičemž tato rozhodovací

⁶ Tento druh rozhodčího řízení existoval dříve za účinnosti zákona č. 98/1963 sb., a to ve vztazích mezi hospodářskými organizacemi členských států bývalého RVHP. V současné době existuje obligatorní rozhodčí řízení jako jeden ze způsobů řešení sporů z investic mezi fyzickými a právníckými osobami a státy, na jejichž území tyto osoby podnikají, a to na základě dvoustranných mezinárodních smluv o ochraně a podpoře investic.

pravomoc je rozhodcům svěřena zákonem. Jimi vydané rozhodčí nálezy mají proto povahu jurisdikčního aktu. I u jurisdikční teorie se setkáme s řadou směrů. Jedním z nich je **delegační teorie**, u níž její zastánci tvrdí, že pravomoc rozhodců není dána dohodou sporných stran, nýbrž je poskytována státem, který ji na svém území rozhodcům uděluje a ti se tak dočasně stávají soudci. Dále je možno jmenovat **rozsudkovou teorii**, která rozhodčí nález chápe jako rozsudek, který bude v zahraničí vynutitelný jako jiné soudní rozhodnutí cizího státu či **teorii národního práva**, podle níž je rozhodčí řízení založeno na národním právu a jenom toto právo dává rozhodcům právo rozhodovat.

c) **Smíšená teorie** – vzhledem k tomu, že jak doktrína jurisdikční tak smluvní mají své nedostatky, objevila se i další koncepce, která se snaží o zmírnění protikladů obou uvedených doktrín. Podle této teorie je rozhodčí nález něco mezi smlouvou a rozsudkem, přičemž strany pouze smluvně stanoví pravomoc rozhodce. Po jmenování vystupuje rozhodce jako soudce a vydává pro strany závazné a vykonatelné rozhodnutí.

d) **Nezávislá teorie** – tato teorie, která odmítá předchozí tři teorie patří spíše k okrajovým koncepcím. Zastánci této teorie tvrdí, že rozhodčí řízení je třeba pojímat jako celek a že je potřeba pátrat po jeho účelu. Vůle sporných stran by měla být základním řídicím prvkem tohoto řízení, právní úprava rozhodčího řízení by tak měla odpovídat potřebám a očekáváním jeho uživatelů – právní praxi. S touto koncepcí rozhodčího řízení se můžeme velmi často setkat především tam, kdy na jedné straně sporu je účasten stát.

Je zřejmé, že vyřešení otázky právní povahy rozhodčího řízení není jednoduchou záležitostí, neboť o její vysvětlení se právní teoretici pokoušejí více než 200 let. Co se týká české právní úpravy rozhodčího řízení, resp. z jaké výše uvedené teorie česká právní úprava rozhodčího řízení vychází, panují u jednotlivých českých právních teoretiků protichůdné názory. Někteří autoři tvrdí, že česká právní úprava je založena na *rozsudkové teorii*, neboť § 28, odst. 2 ZRŘ stanoví, že řádně doručený rozhodčí nález má účinky pravomocného soudního rozhodnutí⁷, jiní spatřují v rozhodčím řízení způsob usnadnění narovnání sporu, k němuž by sporné strany nebyly schopny bez pomoci třetí nezávislé osoby dojít – *smluvní teorie*⁸. Existují však i zastánci střední cesty, kteří jsou toho názoru, že rozhodčí řízení je založeno na rozhodčí smlouvě, bez níž by ani nemohlo existovat a která stanoví pravidla

⁷ Představitel rozsudkové teorie Z. Kučera, „K otázce právní povahy rozhodčího řízení“ - K. Růžička, Bulletin advokacie č.5/2003, str.37

⁸ Představitel smluvní teorie P. Raban – „K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu“ - Bulletin advokacie č.1/2003, str. 25-34

řízení, ale zároveň, že rozhodci jednají jako privátní soudci, přičemž vydávají rozhodnutí rovné rozhodnutím soudním.

Vzhledem k tomu, že mezi právními teoretiky neexistuje shody v názoru na problematiku právní povahy rozhodčího řízení, je potřeba odpověď na otázku, z jaké teorie vychází česká právní úprava rozhodčího řízení hledat v příslušné tuzemské právní úpravě, a to v ustanoveních ZRŘ, případně mezinárodních smlouvách, kterými je Česká republika vázána a v neposlední řadě v judikatuře Ústavního soudu České republiky. Ústavní soud se k právní povaze rozhodčího řízení vyjádřil se ve svém usnesení ze dne 15.7.2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02. Z tohoto usnesení je možné dovodit, že Ústavní soud se zřetelně přiklonil ke smluvní teorii, když dospěl k názoru, že rozhodčí nález vydaný RS není pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci. *„Senát rozhodčího soudu, který ve věci rozhodoval, byl ustanoven vůli stran „ad hoc“ a nelze jej ztotožňovat se senátem obecného soudu. Rozhodčí soud je soukromou osobou, která je soudem jen podle názvu, nepatří do soustavy soudů podle zákona o soudech a soudcích, a není orgánem moci veřejné moci. Má povahu odborné organizace zprostředkovávající služby pro osoby, které chtějí, aby rozhodce jejich vztah vyjasnil a napevno postavil. Vzhledem k tomu, že rozhodčí soud není orgánem veřejné moci, nemohou být tudíž ani nálezy rozhodčího soudu rozhodnutími orgánu veřejné moci“.* O tom nepadají v právní praxi ani teorii žádné pochybnosti. Nesouhlas však vyvolává tvrzení Ústavního soudu, že *„Charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je činností narovnávající ve smyslu § 585 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „ObčZ“). Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc není delegována svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud, kterou mu svěřily.“*

Jestliže bychom vycházeli z uvedené argumentace Ústavního soudu, museli bychom rozhodcům přiznat pouze postavení zprostředkovatele, který nemůže sám nic rozhodnout, jen stranám doporučí, jakým způsobem daný spor řešit. Jak ale vyplývá z řady ustanovení ZRŘ, např. § 1, §15 odst. 1, §20, §30, § 37 a dalších, rozhodci při výkonu své funkce nalézají právo a spor rozhodují. **Výsledkem činnosti rozhodce tak nemůže být žádná dohoda ve smyslu § 585 ObčZ, ale vydání rozhodčího nálezu, který podle § 28 odst. 2 ZRŘ nabývá účinky pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný, jestliže strany dobrovolně nesplní povinnosti uložené rozhodčím nálezem ve lhůtě jím stanovené.** Názor Ústavního soudu, že výsledkem rozhodčí činnosti je narovnání ve smyslu § 585 ObčZ je dále v rozporu s ustanovením § 106 zákona č. 99/1963 Sb. Občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“), neboť ten stanoví, že obecný soud je povinen zastavit soudní řízení v případě uplatnění

námítky účastníka řízení, že věc má být projednána podle rozhodčí smlouvy v rozhodčím řízení. Pokud by tedy rozhodčí řízení nebylo řádným řízením, ale pouze narovnáním, pak by ustanovení § 106 OSŘ nemělo žádný smysl a strany by mohly bez překážek podat žalobu k obecnému soudu.

Zákonem stranám umožňuje, aby o majetkových sporech mezi nimi, k nimž by jinak byla dána pravomoc soudu, rozhodoval na základě jejich dohody obsažené v rozhodčí smlouvě, jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. Volba mezi obecným soudem a rozhodci na základě uzavřené rozhodčí smlouvy je ponechána na stranách sporu. Rozhodčí řízení pak představuje mimořádný způsob výkonu státní moci soukromými osobami a je připuštěno státem jako způsob řešení majetkových sporů, jak ve vnitrostátních, tak i v mezinárodních vztazích, vedle řízení soudního.⁹ Výsledkem činnosti rozhodců může být rozhodčí nález či usnesení o zastavení rozhodčího řízení. **Rozhodci tak při výkonu své funkce aplikují a nalézají právo, a rozhodují o uplatněných nárocích, přičemž řádně doručený rozhodčí nález má stejné právní účinky jako pravomocné soudní rozhodnutí.** S ohledem na výše uvedené, jak vyplývá především z ustanovení ZRR, lze říci, že v české právní úpravě rozhodčího řízení převládá rozsudková neboli jurisdikční teorie.

B) Prameny rozhodčího řízení

Oblast mezinárodního rozhodčího řízení je bohatě zastoupena mnohostrannými mezinárodními úmluvami a dvoustrannými mezinárodními smlouvami. Pokud půjdeme zpátky do minulosti, patří mezi první významné mnohostranné úmluvy s celosvětovým dopadem zejména *Ženevský protokol o doložkách o rozsudím* z roku 1923, v českém právním řádu evidovaný pod č. 191/1931 Sb. a *Ženevskou úmluvu o vykonatelnosti cizích rozhodčích nálezů*, v českém právním řádu evidovanou pod č. 192/1931 Sb, které představovaly významný pokrok v oblasti rozhodčího řízení. Smyslem těchto dokumentů byla unifikace rozhodčího řízení, a to především v oblasti uznání rozhodčích smluv a výkonu rozhodčích nálezů. Přes svůj významný přínos v oblasti rozhodčího řízení, zůstalo mnoho problémů nevyřešeno. Tzv. Ženevské úmluvy přestaly být účinné mezi státy, které přistoupily k tzv. *Newyorské úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů* (Český právní řád - vyhláška č. 74/1959 Sb.), přijatá v roce 1958 v New Yorku (dále jen „Newyorská úmluva“). Newyorská úmluva je nejdůležitější úmluvou v oblasti uznání a výkonu rozhodčích nálezů a *dle jejího čl. I. odst. 1 se vztahuje na uznání a výkon rozhodčích nálezů, vyplývajících ze*

⁹ Citace: K. Růžička: „K otázce právní povahy rozhodčího řízení“ – Bulletin advokacie č. 5/2003, str.40

sporů mezi osobami fyzickými nebo právníckými a vydanými na území jiného státu než toho, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon. Newyorská úmluva se vztahuje také na rozhodčí nálezy, které nejsou pokládány za nálezy místní (národní) ve státě, v němž je žádáno o jejich uznání a výkon.

Co se týká regionálních úmluv, je důležité uvést *Evropskou úmluvu o mezinárodní obchodní arbitráži* (Český právní řád – vyhláška č. 176/1964 Sb., dále jen „Evropská úmluva“). Dle čl. 1 odst. 1 se Evropská úmluva vztahuje na (a) rozhodčí smlouvy uzavřené za účelem urovnání sporů, které vzešly nebo vzejdou z provádění mezinárodního obchodu mezi fyzickými nebo právníckými osobami, které při uzavírání smlouvy měly svůj obvyklý pobyt nebo své sídlo v různých smluvních státech; (b) na rozhodčí řízení a nálezy vydané na základě smluv uvedených v odstavci 1 (a) tohoto článku. Evropská úmluva se na rozdíl od Newyorské úmluvy zaměřuje na zahájení a průběh řízení a dále na vztahy mezi rozhodčími soudy a soudy státními. Je možné ji aplikovat jak na řízení před stálými rozhodčími soudy, tak na řízení „ad hoc“.

Mezi mnohostranné mezinárodní úmluvy patří dále i *Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států* přijatá ve Washingtonu v roce 1965 (Český právní řád – vyhláška č. 420/1992 Sb., dále jen „Washingtonská úmluva“), která je zvláštní co do předmětu své úpravy. Washingtonská úmluva vytváří základ pro řešení sporů, kdy na jedné straně stojí stát a na druhé straně zahraniční osoba investující v daném státě. Tato úmluva se bude aplikovat na případy, kdy mezi státem a investující zahraniční osobou bude existovat smlouva a strany se dohodnou na svěřením sporů k rozhodování senátu ustanovenému podle Washingtonské úmluvy.

Kromě výše uvedených mnohostranných úmluv se běžně setkáváme i se dvěma skupinami dvoustranných smluv. A to jednak se *smlouvami o právní pomoci* a dále se *smlouvami o podpoře a ochraně investic*. Hlavním úkolem dvoustranných smluv o právní pomoci je zabezpečení právní pomoci mezi soudy a jinými orgány dvou států a dále zajištění uznání a výkonu soudních a rozhodčích nálezů. Dvoustranné smlouvy o podpoře investování a ochraně investic umožňují zahraničnímu investorovi v případě, kdy stát poruší závazky z dvoustranné smlouvy se státem, ke kterému investor náleží, přenést spor před rozhodčí tribunál ad hoc rozhodující podle pravidel UNCITRAL (viz níže), rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži nebo i rozhodčí soud utvářený podle Washingtonské úmluvy.

Systém mnohostranných a dvoustranných mezinárodních smluv ve značné míře nahradily unifikační práce v Komisi OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL –

The United Nations Commission of International Trade Law). Hlavním úkolem těchto unifikačních prací bylo sjednotit názory právních odborníků a obchodníků a poskytnout členským státům OSN model komplexní úpravy otázek rozhodčího řízení. Prvním krokem v rámci této unifikace bylo vypracování „arbitrážních pravidel UNCITRAL“ (UNCITRAL Arbitration Rules) a „Pravidla UNCITRAL pro smírčí řízení (UNCITRAL Conciliation Rules). Následně byl vypracován Vzorový zákon UNCITRAL – Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži (UNCITRAL Model Law of International Commercial Arbitration).

Co se týká právní úpravy rozhodčího řízení ve vnitrostátním měřítku, možnost sjednávat rozhodčí smlouvy obsahoval již císařský civilní řád soudní z roku 1895. Tuto úpravu převzala po svém vzniku i Česká republika. V období mezi dvěma světovými válkami byla ČSR také stranou výše uvedených Ženevských smluv. V období na počátku 60. let, v souvislosti se zavedením tzv. monopolu zahraničního obchodu bylo rozhodčí řízení upraveno v zákoně č. 98/1963 Sb. o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a výkonu rozhodčích nálezů, přičemž bylo omezeno pouze na spory mezi organizacemi pro zahraniční obchod členských států RVHP. Až přijetí ZRŘ přineslo v oblasti rozhodčího řízení významné změny. ZRŘ rozšířil možnost řešení sporů i v oblasti vnitrostátní a poskytl možnost i fyzickým osobám, aby své majetkové spory mohly svěřit k rozhodnutí rozhodců nebo institucionálnímu rozhodčímu soudu. ZRŘ lze tak aplikovat jak na řízení ad hoc, tak i na řízení u stálých rozhodčích soudů. Jako podklad při přípravě ZRŘ posloužil jak text zákona č. 98/1963 Sb., tak i ustanovení Vzorového zákona UNCITRAL.

Rozhodčí řízení u konkrétní instituce je dále upraveno určitým souborem procesních pravidel, který označujeme termínem „Řád“ či „Pravidla“ rozhodčího soudu. Závaznost těchto pravidel je vždy nepřímou odvozena ze zákona konkrétního státu nebo mezinárodní úmluvy. Konkrétní obsah však již zákon ani mezinárodní úmluva neregulují. Strany si tím, že si zvolí určitou konkrétní instituci, volí i pravidla (řád) této instituce. V současné době mají dominantní postavení v tvorbě řádů či pravidel stálé rozhodčí instituce. Pravidla pro rozhodčí řízení před RS jsou zakotvena v následujících předpisech:

- Řád RS pro mezinárodní spory (dále jen „ŘM“)
- Pravidla o nákladech rozhodčího řízení pro mezinárodní spory (Příloha k ŘM)
- Sazebník nákladů rozhodčího řízení pro mezinárodní spory
- Řád RS pro vnitrostátní spory (dále jen „ŘV“)

- Pravidla o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory (Příloha k ŘM)
- Sazebník nákladů rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory
- Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line (dále jen „Řád on-line“)
- Pravidla o nákladech rozhodčího řízení on-line (Příloha k Řádu on-line)
- Sazebník nákladů rozhodčího řízení on-line

C) Předmět rozhodčího řízení, arbitrabilita

Předpokladem pro to, aby spor mohl být rozhodnut v rozhodčím řízení je jednak to, že právo připouští projednání takového sporu v řízení před rozhodci = *tvz. arbitrabilita sporu*, a jednak existence platné rozhodčí smlouvy. Každý stát si ve svém právním řádu stanoví určitý okruh sporů, které je možné projednat před rozhodci, neboli co může být předmětem rozhodčího řízení.

S termínem arbitrabilita se můžeme setkat ve dvojím smyslu. Jako (i) *arbitrabilita objektivní*, která je dána konkrétním právním řádem a je chápána jako okruh otázek připuštěných právním řádem k řešení před rozhodci a jako (ii) *arbitrabilita subjektivní*, kdy je spor právním řádem připuštěn k řešení před rozhodci, ale strany sporu si samy zúží předmět smlouvy.

ZRŘ upravuje arbitrabilitu, neboli co může být předmětem rozhodčího řízení ve svém § 2 odst. 1 a 2, podle kterého „*se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vyvolaných prováděním konkursu nebo vyrovnání, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.*“ Nejprve tedy ZRŘ vymezuje arbitrabilní spory *pozitivně* – k rozhodčímu řízení jsou vymezeny jen ty spory, které mají majetkovou povahu, které může rozhodovat soud a může se jednat jen o ty spory, kde lze uzavřít smír. *Negativně* pak ze sporů, které mohou být projednány a rozhodnuty v rozhodčím řízení vylučuje spory vyvolané prováděním konkursu nebo vyrovnáním.

ZRŘ tak omezuje pravomoc rozhodčího řízení jen na spory, jež mají majetkovou povahu. Tento pojem však není v našem právním řádu nijak definován. Různí právní teoretici vymezují pojem „majetkové spory“ odchylně. Tak například jako „*všechny spory, jejichž předmětem je majetek, nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, především v penězích, a to bez ohledu, zda jde o spor směřující k povinnosti plnit, činit, popř. zdržet se*

určitého jednání či něco strpět, či o spor na určení určitého práva nebo právního vztahu“.¹⁰

Jak vyplývá z výše uvedeného, spor se může týkat jak práva, tak věci, jejichž majetková hodnota může být hmotná, tak nehmotná. Dále se můžeme setkat s názorem, že „majetkový spor zahrnuje všechny případy, kdy se účastník domáhá plnění, jež má majetkovou povahu, či reflex.“¹¹ Lze tedy říci, že za majetkové spory jsou považovány všechny spory, jejichž předmětem je majetek, nebo jejichž předmět lze vyjádřit v penězích či jiných majetkových hodnotách. Jak vyplývá z § 2 odst. 1 ZRŘ, jsou některé majetkové spory přímo vyloučeny ze sporů projednávaných v rozhodčím řízení. Jedná se o spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a spory vyvolané prováděním konkursu a vyrovnáním.

Další podmínkou projednání sporu v rozhodčím řízení dle § 2 odst. 1 ZRŘ je, že předmětné spory mohou být projednány obecnými soudy v občanském soudním řízení. Soudním řízením je dle názoru většiny našich autorů myšleno pouze občanské soudní řízení podle § 2 a § 7 odst. 1 OSŘ, což je možné dovodit zejména z ustanovení § 30 ZRŘ, které stanoví: „Nestanoví-li zákon jinak, užití se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení OSŘ“ nebo z odkazu na § 99 OSŘ učiněného zákonodárcem v § 2 odst. 2 ZRŘ. Dle § 2 a § 7 odst. 1 OSŘ obecné soudy projednávají spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Rozhodčí smlouvu je přípustné uzavřít i tehdy, jde-li o některé nároky z pracovněprávního vztahu, mají-li majetkovou povahu (např. o nároky na náhradu škody způsobené při výkonu práce), na druhou stranu nebude možné rozhodčí smlouvu uzavřít tam, kde půjde o spor týkající se platnosti či neplatnosti ukončení pracovního poměru, zde bude nutno pravomoc rozhodčích soudů odmítnout.

Poslední podmínkou projednání sporu v rozhodčím řízení stanovenou § 2 odst. 1 ZRŘ je, aby o předmětu sporu bylo možno uzavřít smír. Soudní smír je vymezen v § 99 OSŘ, který stanoví, že soudní smír lze uzavřít, a tím řízení skončit, „připouští-li to povaha věci“. Povahu věci, která připouští smír je potřeba hledat především v hmotněprávních ustanoveních, připouštějících dispoziční volnost účastníků. Z opačného pohledu tak povaha věci nepřipouští uzavření smíru zpravidla ve věcech, v nichž účastníci nejsou v typickém dvoustranném poměru, a jestliže hmotněprávní úprava vylučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony. V souladu s tím není možné uzavřít smír ve sporech v nichž se rozhoduje (i) o osobním stavu v souladu s § 80 písm a) OSŘ (např. rozvod manželství, o

¹⁰Citace: J. Mothejzlková, V. Steiner. a kol. : Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1996, s. 12

¹¹Citace: Z. Kučera, L. Tichý: Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Komentář. Praha: Panorama, 1998, s. 221 an.

neplatnosti manželství, o osvojení a další), dále nepřichází rozhodčí řízení v úvahu ve sporech, v nichž obecné soudy (ii) zahajují řízení z moci úřední v souladu s § 81 odst. 1 OSŘ (např. řízení ve věci péče o nezletilé, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení o prohlášení za mrtvého a další), u nichž je (iii) rozhodčí řízení vyloučeno jejich povahou (např. dohoda o úpravě práv a povinností rodičů k dětem podle § 26 odst. 2 zákona o rodině, která ke své platnosti vyžaduje souhlas soudu) a dále také v případě, kdy hmotné právo nepřipouští dohodu účastníků právního vztahu (např. zrušení společného jmění manželů, zrušení podílového spoluvlastnictví).

Spornou oblastí v rozhodčím řízení zůstává arbitrovatelnost¹² práv k nemovitostem. Některé názory směřují k tomu, že rozhodčí smlouva není přípustná v případě, že se jedná o právní nároky k nemovitostem : „*Spor, v němž bylo konstatováno vlastnictví k nemovitostem, nemůže být předmětem smíru, neboť „konstitutivní rozhodčí nálezy by se tu jinak musely stát i podkladem pro zápisy do katastru nemovitostí“*“.¹³ S tím je však v rozporu fakt, že nemovitosti jsou věci a majetkovou hodnotou a nároky ve vztahu k nemovitostem majetkovými nároky stejně jako jakákoliv jiná majetková práva, jejichž arbitrabilitu ZRR svou negativní definicí nevylučuje.¹⁴ Pozitivní právní úprava výslovně uvádí, že vlastnické právo k nemovitostem může být předmětem soudního smíru, a tudíž může být i předmětem rozhodčího řízení. Jestliže tedy obsahem rozhodčího nálezu bude konstatování existence vlastnického práva k nemovitosti, mohl by být takový rozhodčí nález listinou, jež potvrzuje nebo osvědčuje právní vztah pro záznam do katastru nemovitostí. Vzhledem k tomu, že katastrální úřad přezkoumává obsah listin pouze z formálního hlediska, přičemž obsahem listin se nezabývá, je zřejmé, že činnost katastrálního úřadu není schvalovací. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že může-li být vlastnické právo k nemovitostem předmětem smlouvy, může být i předmětem smíru, a tak být i předmětem rozhodčího řízení. ZRR tak nevylučuje právní vztahy k nemovitostem z rozhodování v rozhodčím řízení. Není tomu ale tak u všech právních řádů. Tak např. zákon Slovenské republiky č. 244//2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní (dále jen „ZRK“) ve svém § 1 odst. 3 písm. a) výslovně vylučuje právní vztahy k nemovitostem z pravomoci rozhodců.

V literatuře se můžeme setkat i s dalšími problémovými oblastmi, které jsou co do arbitrability sporné. Jedná se zejména o oblast práv průmyslových a autorských, koncernové

¹² S termínem arbitrovatelnost se můžeme v tuzemské literatuře setkat v souvislosti s předmětem rozhodčího řízení

¹³ Citace: J. Mothejzík, V. Steiner a kol.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. Praha: C. H. Beck, 1996, s. 23

¹⁴ Citace: A. Bělohávek: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. C. H. Beck, 2004, s. 32

právo, právo cenných papírů. Jestliže bychom porovnali rozsah arbitrability v českém právu s ostatními zahraničními úpravami, nalezneme v zahraničních právních řádech spíše širší uplatnění arbitrability, než je tomu u nás. Tak např. dle § 177 odst. 1 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém jsou arbitrabilní veškeré majetkové spory nebo např. v USA, kde se arbitrabilita uplatňuje i v celé řadě oblastí s veřejnoprávním aspektem (konkurs a vyrovnání apod.)¹⁵

Otázka arbitrability tak zůstává základní otázkou, jejíž vyřešení náleží samotným rozhodcům. V případě, že by rozhodci došli k závěru, že předmět sporu není arbitrabilní, musí rozhodčí řízení zastavit. Vydání rozhodčího nálezu by v takovém případě bylo v rozporu se ZRŘ a bylo by důvodem pro jeho zrušení.

D) Rozhodčí smlouva jako základ rozhodčího řízení

Základní podmínkou existence rozhodčího řízení je zpravidla rozhodčí smlouva (angl. Arbitration Agreement, franc. Convention d'Arbitrage, něm. Schiedsvereinbarung). Rozhodčí smlouva je v zásadě ujednání stran, že o určitých sporech mezi nimi má rozhodovat jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud, tudíž nemá být rozhodováno před státním soudem. **Předmětem rozhodčí smlouvy je tak přenesení jurisdikce ze státních soudů na rozhodce.**

Většina právních řádů, včetně českého (§ 3 odst. 1 ZRŘ) vyžaduje písemnou formu rozhodčí smlouvy, a to pod sankcí neplatnosti. Dodržení písemné formy vyžaduje i čl. II odst. 1 Newyorské úmluvy, stejně jako čl. II odst. 1 Evropské úmluvy. Dle § 3 odst. 1 ZRŘ je „*písemná forma zachována i tehdy, je-li rozhodčí smlouva sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které smlouvu sjednaly*“. Rozhodčí smlouva nemusí být pouze na jedné listině. Je možná i taková smlouva, kdy jedna strana navrhne druhé straně vyřešit spor v rozhodčím řízení a druhá strana vysloví s rozhodčím řízením souhlas.¹⁶ Co má být obsahem rozhodčí smlouvy již ZRŘ ani mezinárodní smlouva závazná pro Českou republiku výslovně nestanoví. Obsah rozhodčí smlouvy se tak bude odvíjet od skutečnosti, zda byla rozhodčí smlouva uzavřena (i) ve prospěch nějakého stálého rozhodčího soudu nebo (ii) ve prospěch rozhodčího řízení ad hoc. V prvním případě se strany podřizují procesním pravidlům platným pro rozhodčí řízení před

¹⁵ Citace: A. Bělohlávek: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 27-28

¹⁶ Citace: K. Růžička: Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Aleš Čeněk, Dobrá Voda, 2003, s. 40

určeným rozhodčím soudem, tudíž nevznikají problémy s počtem rozhodců, konáním ústního jednání, odměnou rozhodců apod. U druhé možnosti se strany mohou dohodnout na tom, že se v řízení bude postupováno podle procesních pravidel určitého stálého rozhodčího soudu nebo Rozhodčích pravidel UNCITRAL. Podle stanovených pravidel se pak uskuteční jmenování rozhodců, stanoví jejich odměna atd.

ZRŘ (v § 2 odst. 3) rozeznává **tři typy rozhodčích smluv**:

- a. **Smlouvu o rozhodci** – jedná se o ujednání stran, že konkrétní, mezi stranami již vzniklý spor bude rozhodnut rozhodci, které pro tento spor určí. U tohoto typu smlouvy se můžeme také setkat s výrazem „kompromis“.
- b. **Rozhodčí doložka** – jedná se o ujednání stran ve smlouvě hlavní, že řešení budoucích sporů z právního vztahu založeného určitou smlouvou (např. kupní, smlouvou o dílo apod.), či z vymezeného okruhu právních vztahů (např. ze všech kupních smluv, které strany v budoucnosti mezi sebou uzavřou) bude svěřeno rozhodcům, které si zvolí, až ke sporu mezi nimi dojde. Odlišovacím kritériem od smlouvy o rozhodci je skutečnost, že spor teprve vznikne a dále skutečnost, že ve smlouvě o rozhodci se jedná o jediný spor již vzniklý, zatímco u rozhodčí doložky se počítá se všemi spory budoucími (ať už z určitého právního poměru či z určitého okruhu právních vztahů.). Jak ve vnitrostátním, tak i mezinárodním rozhodčím řízení je častěji využívána forma rozhodčí doložky, než-li smlouvy o rozhodci.
- c. **Neomezený kompromis** – jedná se o tzv. všeobecné ujednání stran, že veškeré budoucí vzájemné nároky stran ze všech smluvních vztahů v určitém časovém období budou projednány a rozhodnuty v rozhodčím řízení. Tento typ se zpravidla uzavírá mezi stranami, které mezi sebou uzavírají po delší časové období různé smlouvy a aby v každé takové smlouvě nemusela být uvedena rozhodčí doložka, uzavře se jedna rozhodčí smlouva. V praxi se tento typ rozhodčí smlouvy nevyskytuje příliš často.

Přes uvedené odlišnosti zůstává společným cílem všech výše uvedených typů rozhodčích smluv **vyňetí určité věci z jurisdikční pravomoci soudů a přenesení do pravomoci rozhodců.**

Uzavření rozhodčí smlouvy přináší řadu důležitých procesních účinků, neznamená však samo o sobě zahájení vlastního rozhodčího řízení a tím překážku věci zahájené. Samotné

řízení se v souladu s § 14 ZRŘ zahajuje až podáním žaloby rozhodcům. Až tímto okamžikem vzniká překážka litispendence neboli překážky zahájení řízení.

Platně uzavřená rozhodčí smlouva má tyto **procesní účinky**:

- Způsobuje derogaci jurisdikce obecného soudu jinak příslušného k projednání věci a podřízení se stran jurisdikci rozhodců
- Pokud byla rozhodčí smlouva platně uzavřena a trvá nemůže soud projednávat tentýž spor, na který se vztahuje daná rozhodčí smlouva. V případě, že by některá ze stran předložila věc soudu, aniž by k tomu měla souhlas druhé strany, mohla by tato druhá strana vznést u soudu námitku nedostatku pravomoci soudu (*exceptio de expectando arbitrio*), a to s ohledem na existenci platné rozhodčí smlouvy. Soud pak spor nemůže projednat a řízení musí zastavit, tak jak je zakotveno v § 106 odst. 1 OSŘ: „*Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví*“..
- Rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran, pokud to strany v této smlouvě výslovně nevyločí.

Uzavření rozhodčí smlouvy však nemá vliv na běh promlčecí či prekluzivní lhůty.

Přestože je rozhodčí smlouva považována za základní předpoklad rozhodčího řízení, je možné rozhodčí řízení konat, aniž by byla mezi spornými stranami uzavřena jakákoliv rozhodčí smlouva. K tomu je možné uvést dva případy:

1) Spory z mezinárodních investic mezi státy a fyzickými či právnickými osobami z jiných států.

Způsob řešení sporů je řešen dvoustrannými dohodami o ochraně a podpoře investic a Washingtonskou úmluvou. Rozhodčí řízení ohledně investičních sporů pak může mít různou podobu – před rozhodčím soudem *ad hoc*, podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL, před Mezinárodním střediskem pro řešení investičních sporů ve Washingtonu. Jakmile je podána žaloba, musí se zpravidla druhá sporná strana rozhodčímu řízení podrobit, ať je to stát nebo zahraniční investor. Takto se musela v mediálně známých sporech z poslední doby Česká republika podrobit rozhodčímu řízení ohledně žalob, které proti ní vznesl pan Ronald Lauder, společnost CME či japonská investiční banka Nomura.

2) Některé stálé rozhodčí soudy připouštějí ve svých řádech konání rozhodčího řízení, aniž by byla uzavřena rozhodčí smlouva, a to většinou tehdy, pokud se druhá strana rozhodčímu řízení dobrovolně podrobí.

Podle § 1 odst. 2 písm. c) ŘM a § 1 odst. 2 písm. b) ŘV, RS rozhoduje spory, jestliže jeho pravomoc pro daný vyplývá z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých vyplývá nepochybná vůle podřídit se pravomoci RS. V praxi by taková situace vypadala tak, že jedna strana podá žalobu a druhá strana vysloví souhlas s uskutečněním rozhodčího řízení, nebo jmenuje rozhodce či podá žalobní odpověď, aniž by vznesla námitku nedostatku pravomoci RS. Jestliže se tato strana takovým způsobem pustí do rozhodčího řízení, nebude již moci vznést námitku nedostatku pravomoci RS, popř. podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu u obecného soudu v souladu s § 31 ZRŘ.¹⁷

Na právní povahu rozhodčí smlouvy nepanuje v právní teorii jednotný názor. Je možné se setkat se třemi kategoriemi pohledů na právní povahu rozhodčího řízení, které v podstatě kopírují kategorizaci právní povahy samotného rozhodčího řízení :

- Hmotněprávní pojetí – v rozhodčí smlouvě je spatřováno narovnání zvláštního druhu¹⁸
- Procesněprávní pojetí – považuje rozhodčí smlouvu výlučně za procesní smlouvu¹⁹
- Smíšené pojetí – považuje rozhodčí smlouvu za smluvní základ s procesními účinky

S ohledem na českou právní úpravou rozhodčího řízení lze mít za to, že rozhodčí smlouva je svou podstatou smlouvou procesní, jelikož jejím předmětem je jurisdikční pravomoc - vynětí určité věci z jurisdikční pravomoci státních soudů a přenesení do pravomoci rozhodců. K tomuto názoru se přiklání i většina českých autorů.

V souvislosti s vymezením právní povahy rozhodčí smlouvy je důležité rovněž charakterizovat vztah rozhodčí smlouvy a smlouvy hlavní, tzn., zda rozhodčí smlouva je závislá na existenci smlouvy hlavní. Česká právní úprava vychází z relativní samostatnosti obou smluv. Platnost těchto smluv, a to jak po stránce obsahové, tak formální je nutno posuzovat odděleně, neboť v případě hlavní smlouvy jde o smlouvu hmotněprávní a v případě

¹⁷ Citace: K. Růžička: „K otázce právní povahy rozhodčího řízení“ – Bulletin advokacie č. 5/2003, s. 35

¹⁸ Např. němečtí teoretici vidí rozhodčí smlouvu jako mimoprocesní smlouvu, neboť je výsledkem souhlasného předprocesního, a tím i mimorozhodovacího procesu

¹⁹ Např. Hlavsa uvádí: „Rozhodčí smlouva je nepochybně svou právní povahou smlouvou procesní, neboť jejím předmětem je otázka derogace soudní jurisdikce, tj. vynětí sporu z pravomoci soudů a přenesení do pravomoci rozhodců – Citace: A. Winterová a kol. : Civilní právo procesní. Praha: Linde, 1999, s. 616. Citace: P. Raban: „Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha: C.H. Beck, 2004

rozhodčí smlouvy především o smlouvu procesní, z nichž obě sledují odlišné cíle. Z tohoto důvodu v případě platnosti rozhodčí smlouvy bude možno podrobit rozhodčímu řízení i spor o platnost smlouvy hlavní ve smyslu ustanovení § 2 odst. 4 ZRŘ. Při posuzování platnosti rozhodčí smlouvy bude ovšem vždy zapotřebí zkoumat existenci vůle stran vyloučit dohodou pravomoc řádného soudu a tuto nahradit pravomocí rozhodců.²⁰

Rozhodčí smlouva – jakožto závazek synallagmatický, **pozbývá své účinnosti v těchto případech:**

- b) Strany se dohodly na jejím zrušení. Vzhledem k tomu, že ZRŘ vyžaduje k platnosti rozhodčí smlouvy písemnou formu, bude muset mít i dohoda o zrušení rozhodčí smlouvy písemnou formu.
- c) Ve věcech na něž se rozhodčí smlouva vztahuje, byl vydán rozhodčí nález.
- d) Ve věcech na něž se rozhodčí smlouva vztahuje, byl mezi stranami uzavřen smír.
- e) Uplynutím doby, byla-li rozhodčí smlouva uzavřena na dobu určitou.
- f) Určený rozhodce/rozhodci funkci rozhodce nepřijmou, pozbudou způsobilosti vykonávat funkci rozhodce, popř. rozhodce zemře.
- g) Byl-li zrušen rozhodčí nález vydaný na základě této rozhodčí smlouvy.
- h) Pravomocným rozhodnutím obecného soudu, jímž byla prohlášena rozhodčí smlouva za neplatnou.

E) Osoba rozhodce

Dle ustanovení § 4 odst. 1 ZRŘ „*může být rozhodcem občan České republiky, který je zletilý a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak*²¹“. Dále ZRŘ ve svém § 4 odst. 2 stanoví, že „*Cizinec může být rozhodcem, je-li podle práva svého státu způsobilý k právním úkonům, postačí však, je-li způsobilý k právním úkonům podle práva České republiky*“. Kdo je osobou způsobilou k právním úkonům stanoví § 8 ObčZ. Je jí osoba, která nabyla zletilosti, tedy dosáhla věku 18 let, výjimečně i osoba starší 16 let (avšak mladší 18 let) uzavře-li na základě povolení soudu manželství.

Je třeba zdůraznit, že rozhodcem může být pouze osoba fyzická, nikoli osoba právnická, které někdy nabízejí mediátorské služby. V takovém případě však nepůjde o rozhodčí řízení.

²⁰ Citace: A. Bělohlávek: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčí nálezů, Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s.49-50.

²¹ Podle § 4 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu a dále podle § 80 odst. 5 písm. b) zákona č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích nemůže být rozhodcem soudce.

Rozhodce vykonává tuto funkci osobně. Rozhodcem musí být vždy osoba nezávislá a nestranná (§ 1 ZRŘ). Strany si tak nemohou zvolit za rozhodce osoby, které by měly jakýkoliv zájem na výsledku sporu. Zákon neuvádí žádné požadavky na vzdělání či kvalifikaci rozhodce, nevyžaduje ani „bezúhonnost“, která je striktně vyžadována u soudců. Zákon tak ponechává riziko chybného výběru rozhodce zcela na stranách sporu. Zvolí-li si např. rozhodce bez dostatečné odborné erudice, může se stát, že případné chybné rozhodnutí rozhodců (např. nesprávná aplikace právního předpisu) se už nedá napravit, protože rozhodčí řízení je jednoinstanční. V tom lze spatřovat určitý nedostatek rozhodčího řízení.²² Riziko chybného výběru mohou strany eliminovat především tak, že si v případě rozhodčího řízení institucionálního vyberou rozhodce z listiny rozhodců vedeného u stálého rozhodčího soudu, který přebírá garanci za splnění podmínek stanovených v § 4 ZRŘ, přičemž v případě, že by spor rozhodovala osoba, která zákonné podmínky nesplňuje, bylo by možno uvažovat o náhradě škody stálým rozhodčím soudem. V případě existence takových seznamů rozhodců, jsou pro zápis osoby do takového seznamu stanoveny určité podmínky. Tak podle čl. IV Statutu RS může být na listinu rozhodců vedeného tímto soudem zapsána „osoba, která si svou činností osvojila způsobilost pro funkci rozhodce a jejíž vědomosti a zkušenosti včetně znalosti práva ve spojení s osobními vlastnostmi dávají záruku úspěšného výkonu funkce rozhodce“. Státní občanství České republiky není pro zápis podmínkou. O zapsání na listinu a o vypuštění z listiny rozhoduje předsednictvo RS. RS velice dbá na to, aby rozhodci zapsaní na listině rozhodců vedeného tímto soudem splňovaly požadavek vysoké kvality, nestrannosti a nezávislosti, a tím přispívali k dobré pověsti RS.

Avšak skutečnost, že stálý rozhodčí soud vede listinu rozhodců ještě nezakládá stranám sporu povinnost vybrat si rozhodce právě z této listiny. Listiny rozhodců vedené u stálých rozhodčích soudů mají zpravidla doporučující charakter a je ponecháno na vůli stran, zda si z ní rozhodce vybere či nikoliv. V případě, že si strana vybere osobu nezapsanou do listiny rozhodců, musí i tato osoba splňovat veškeré podmínky stanovené pro zápis do listiny rozhodců a musí být potvrzena rozhodčím soudem.

Co se týká ustanovení do funkce rozhodce, ZRŘ rozeznává jednak ustavení rozhodce tzv. řádným způsobem - § 7 odst. 1 ZRŘ, který stanoví: „*Rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet a osoby rozhodce mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.*“, kdy si rozhodce, popř. způsob jejich

²² Citace: A. Forejt: Řešení sporů v rozhodčím řízení, PROSPEKTRUM Praha 1995, s. 22

určení stanoví strany samy bez pomoci obecných soudců a jednak ustavení rozhodce tzv. náhradním způsobem - § 7 odst. 2 ZRŘ, který stanoví: „*Nemá-li smlouva ustanovení dle odst. 1, jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce*“. V případě, že některá ze stran rozhodce nejmenuje nebo rozhodci jmenovaní stranami se nedohodnou na rozhodci předsedajícím, jmenuje rozhodce či předsedajícího rozhodce soud, pokus se strany nedohodnou jinak. Návrh na jmenování rozhodce či předsedajícího rozhodce soudem může podat kterákoliv strana nebo každý z jmenovaných rozhodců, a to po uplynutí 30 denní pořádkové lhůty, přičemž strany si samozřejmě mohou ve smlouvě lhůtu určit i jinak. V případě sporu z mezinárodního obchodního styku je podle čl. IV. odst. 2 Evropské úmluvy rozhodce jmenován na žádost druhé strany (té, která již rozhodce jmenovala) předsedou příslušné obchodní komory v zemi, v níž má strana, která je v prodlení, v okamžiku podání žaloby svůj obvyklý pobyt nebo sídlo, nebo může být jmenován Zvláštním výborem, který byl vytvořen na základě Evropské úmluvy.

Převzetí funkce rozhodcem musí předcházet pečlivé uvážení, zda je schopen svou funkci po celou dobu řízení řádně vykonávat, přičemž samotné převzetí funkce musí být dle § 5 odst. 2 ZRŘ písemné (*viz. receptum arbitrii*). Není nutné, aby se tak stalo úkonem adresovaným účastníku, který rozhodce jmenoval. Je možné, že se bude jednat pouze o prohlášení v písemné formě, které bude založeno ve spise, a straně, která rozhodce jmenovala, toto převzetí funkce rozhodcem pouze oznámeno jinou formou, např. při prvním ústním jednání ve věci. S ohledem na to, že písemné převzetí jmenování je vůbec podmínkou funkce rozhodce, jedná se o podmínku řízení, která by měla být doložena v podkladech osvědčujících průběh řízení. Okamžikem přijetí funkce rozhodce vzniká vztah mezi rozhodcem a stranami sporu a ukončuje se proces konstituování osoby rozhodcem. Nesmíme však zapomínat, že funkce rozhodce je funkcí dobrovolnou, nikdo nemůže být přinucen, aby tuto funkci vykonával, resp. nemůže mu to být nikým nařízeno. Dle § 5 odst. 3 ZRŘ „*se rozhodce může své funkce vzdát jen ze závažných důvodů nebo se souhlasem stran*“. Je důvodným požadavkem, aby ke změnám rozhodců docházelo v průběhu řízení jen zcela výjimečně ze závažných důvodů, přičemž existenci závažného důvodu je nutné posuzovat podle konkrétních okolností. Může jít o závažné důvody spočívající v osobním stavu jako je nemoc, závažné změny v osobním či pracovním životě, neboť většina rozhodců vykonává rozhodcovskou činnost vedle jiné profese či povolání. Jmenovaný či určený rozhodce bude vyloučen ze své funkce, vyjdou-li později najevo okolnosti uvedené v § 8 ZRŘ, tzn. např. okolnosti, které by mohly vzbudit pochybnosti o jeho nepodjatosti. Okolnosti způsobující vyloučení rozhodce mohou spočívat v okolnostech, které zde byly před jeho jmenováním, avšak rozhodce o nich nevěděl nebo

okolnostech, které vzniknou po jeho jmenování. Rozhodce je pak vyloučen z projednávání věci přímo ze zákona nebo z podnětu jedné ze stran. Může se jednat např. o jednu z těchto situací:

- Rozhodce pozbude s ohledem na svůj vztah k věci nebo účastníkům řízení nestranné postavení. Podjatost vylučuje rozhodce z účasti na projednání a rozhodování věci automaticky.
- Rozhodce nesplňuje podmínky pro své ustanovení do funkce ve smyslu § 4 ZRŘ. Takovou okolností v praxi může pouze zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům.
- Rozhodce se stane dlouhodobě neschopným k výkonu své činnosti, přičemž tento stav u něj způsobuje to, že není ani schopen své funkce se vzdát ve smyslu ustanovení § 5 odst. 3 ZRŘ (např. dlouhodobý komatický stav). Tato situace není v tuzemském právu řešena a výslovně ji neřeší ani právní řády jiných států, jen výjimečně pak řády některých stálých mezinárodních rozhodčích soudů a center.

Jestliže vyjdou najevo výše uvedené okolnosti (tj. okolnosti stanovené § 8 v souvislosti s § 11 ZRŘ) je rozhodce v souladu s § 12 odst. 1 ZRŘ povinen vzdát se funkce rozhodce. Pakliže by rozhodce tuto svou zákonnou povinnost nesplnil a na svou funkci dobrovolně nerezignoval, je zde na místě v souladu s § 12 odst. 2 ZRŘ dohoda stran o postupu při vyloučení rozhodce, přičemž kterákoliv ze stran může podat návrh, aby o vyloučení rozhodl soud. V tomto případě půjde o sporné řízení a návrh na to, aby o vyloučení rozhodl soud má charakter zvláštní určovací žaloby podle ustanovení § 80 písm. c) OSŘ, u které však výjimečně není předpokladem úspěchu ve věci prokázání naléhavého právního zájmu.

Vzdá-li se rozhodce své funkce v souladu s § 12 odst. 1 ZRŘ, nebo se strany dohodnou na jeho vyloučení, popř. je rozhodce vyloučen pravomocným rozhodnutím soudu, musí být na jeho místo jmenován nový rozhodce. Ve srovnání např. se slovenskou právní úpravou obsaženou v ZRK, není úprava otázky vyloučení rozhodců v ZRŘ příliš rozvedena. ZRK např. mnohem podrobněji upravuje otázky jmenování rozhodce, podávání námitek vůči rozhodci a navíc upravuje i otázku zániku funkce rozhodce.

S prováděním rozhodčího řízení souvisí řada nákladů. Kromě nákladů samotného procesu, vznikají náklady v souvislosti s odměňováním rozhodců. Přestože je všeobecně uznáváno, že rozhodce má právo na odměnu, není tato otázka v našich zákonech o rozhodčím řízení explicitně upravena. Jinak je tomu ale u stálých rozhodčích soudů, jež mají otázku

odměňování rozhodců zpravidla upravenu ve svých řádech či pravidlech. Tak je tomu i u RS, který tyto otázky řeší v Pravidlech o nákladech řízení RS.

KAPITOLA II.: Zahájení a průběh rozhodčího řízení před RS

A) Základní zásady rozhodčího řízení

Hlavním smyslem definování obecných zásad každého právního odvětví je nalézt výchozí řešení tam, kde určitá procesní otázka není zákonem upravena. Vymezení zásad rozhodčího řízení je důležité zejména pro pochopení významu přiměřenosti v aplikaci v OSŘ tam, kde není určitá otázka rozhodčího řízení upravena ZRŘ. Některé základní zásady jsou zakotveny přímo v ústavních předpisech, jiné jsou zmiňovány v zákonech. Další skupinu tvoří zásady, které nejsou výslovně upraveny v zákonech, ale objevují se v praxi v souvislosti s jednotlivými instituty. Mezi ústavně zakotvené zásady patří zejména nestrannost a nezávislost soudců (čl. 81, 82 zákona č.1/1993 Sb. Ústava České republiky – dále jen „Ústava“), vázanost soudce zákonem (čl. 95 Ústavy), rovnost účastníků řízení (čl. 96 Ústavy), ústnost a veřejnost jednání před soudem. V Listině je pak zakotveno právo na soudní a jinou právní ochranu (hlava pátá Listiny, čl. 36 a 38), které patří k základním principům ovládající civilní proces (tj. přístup k soudu, právo na právní pomoc, právo na zákonného soudce, právo na projednání věci za přítomnosti účastníka řízení, rovnost účastníků řízení, veřejnost řízení, právo na rozhodování bez zbytečných průtahů). Rozhodčí řízení pak vychází z těchto výše zmíněných principů, avšak některé z nich jsou uplatňovány v protikladu k zásadám ovlivňujících civilní proces.

Hlavní zásadou ovlivňující rozhodčí řízení je **zásada rovného postavení účastníků řízení** vyjádřená v ustanovení § 18 ZRŘ: „*Strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění k uplatnění jejich práv.*“ Tato zásada musí být zachována v každé fázi rozhodčího řízení. Z ustanovení § 18 ZRŘ vyplývá, že stranám musí být dána příležitost seznámit se se všemi podáními protistrany, musí jim být umožněno nahlížet do spisu a dána příležitost vyjádřit se ke všem procesním úkonům. Vzhledem k tomu, že jedním ze znaků rozhodčího řízení je jeho menší formálnost, ZRŘ zásadně nestanoví žádnou povinnost poučení stran o jejich procesních právech a povinnostech. Obecně se proto vychází z toho, že poučovací povinnost rozhodců dána není a závisí pouze na jejich posouzení, zda poskytnutí poučení je či není vhodné. Musí být ale vždy důsledně zvaženo, zda tím není některé ze stran poskytována neoprávněná výhoda oproti druhé straně. K zásadnímu porušení zásady rovnosti účastníků rozhodčího řízení by došlo například tehdy,

pokud by jedné ze stran sporu nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat. V tomto případě by soud na návrh kterékoliv strany v souladu s § 31 písm. e) ZRŘ zrušil takový rozhodčí náleží.

V rozhodčím řízení se prosazuje **zásada dispoziční**, která je zde uplatňována v mnohem větším rozsahu než v soudním řízení, a to zejména tím, že dává stranám větší možnost disponovat s postupem v řízení. Toto je zřejmé zejména z ustanovení § 17 ZRŘ – „rozhodčí řízení se koná v místě dohodnutém stranami“, z § 19 ZRŘ – „strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení“ a dále v možnosti volby mezi rozhodčím řízením ad hoc a stálým rozhodčím soudem, v možnostech stran ovlivnit osoby rozhodců atd..

Za základní zásadu rozhodčího řízení, která vymezuje základní smysl a cíl rozhodčího řízení lze považovat **zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení**. Tyto zásady se odrážejí v řadě typických institutů rozhodčího řízení jako je například jednoinstančnost řízení, krátké administrativní lhůty, existence institutu arbitráže předem časově omezené – **tzv. urychleného rozhodčího řízení**. Urychlené rozhodčí řízení je upraveno v § 3 Pravidel o nákladech řízení pro vnitrostátní spory a v § 6 Pravidel o nákladech řízení pro mezinárodní spory (dále jen „Pravidla RS“). Toto řízení spočívá v tom, že rozhodčí náleží nebo usnesení o zastavení rozhodčího řízení musí být vydány do určité pevně stanovené doby. Poplatek za takové rozhodčí řízení, pokud jej požadují obě strany sporu, je zvýšen o 75% a rozhodnutí rozhodčího soudu (rozhodčí náleží či usnesení o zastavení rozhodčího řízení) musí být vydány do 1 měsíce od zaplacení poplatku za rozhodčí řízení. V případě, že urychlené rozhodčí řízení požaduje pouze žalující strana, je poplatek za rozhodčí řízení zvýšen o 50% a rozhodčí soud musí rozhodnout do tří měsíců u vnitrostátního sporu a do čtyř měsíců u mezinárodního sporu. Souhlas žalované strany není podmínkou pro konání urychleného řízení. RS je povinen urychlené řízení provést, pokud jsou splněny podmínky § 3 odst. 1 Pravidel RS pro jeho konání. (tj. žádost žalující strany a zaplacení zvýšeného poplatku)²³. Takto zvýšené poplatky platí žalobce. Jestliže však rozhodčí soud nevydá rozhodčí náleží či usnesení o zastavení rozhodčího řízení ve stanovené lhůtě, je RS povinen vrátit zvýšený poplatek zpět žalobci (§ 3 odst. 2 a 3 Pravidel RS). Kromě takto stanovených lhůt u urychleného rozhodčího řízení nestanoví ŘV ani ŘM žádné obecné lhůty, do kdy má být rozhodčí řízení ukončeno a vydán rozhodčí náleží.

²³ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ, Rejstřík rozhodnutí RS, s.30, Rsp 164/00

I v rozhodčím řízení se setkáváme se zásadou materiální pravdy. Její podstata spočívá v dokonalém zjištění stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, potřebném pro vydání rozhodnutí.

S rozhodčím řízením úzce souvisí zásada projednací, zakotvenou v § 19 odst. 2 ZRŘ. Rozhodci jsou povinni v řízení při zjišťování skutkového stavu věci postupovat v součinnosti se spornými stranami, jimž se ukládá, aby předkládali důkazy o svých tvrzeních či námitkách, které jsou pak hodnoceny v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, podle které rozhodci hodnotí provedené důkazy podle své úvahy, a to každý jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti, přitom musí pečlivě přihlížet ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.

Z dalších zásad je možné uvést následující. Zásada neformálnosti vedení řízení, která se projevuje zejména v možnosti stran nebo rozhodců stanovit postup v řízení. Řízení před rozhodci je ústní a vždy neveřejné (§ 19 odst.3 ZRŘ). Přístup k rozhodčímu řízení mají jen procesní strany a zvolení rozhodci. Svědci, znalci a tlumočníci se účastní jednání jen se souhlasem stran a rozhodců. Strany se však mohou dohodnout, že jednání bude vedeno jen na základě písemností. Takové řízení se nazývá tzv. zjednodušené (§ 27 Řádu RS) a lze jej navrhnout v případě, že uplatňovaný nárok je zcela jednoznačný a byl uznán do důvodu i výše. Navíc § 37 odst. 2 Řádu RS připouští, aby písemný rozhodčí nález byl stranám doručen bez ústního vyhlášení, naproti tomu v soudním řízení se rozsudek vyhláší vždy veřejně, i když byla veřejnost při jednání vyloučena (§ 156 odst. 1 OSŘ). Základní zásady rozhodčího řízení se objevují i v některých ustanoveních ŘV a ŘM, jež upravují projednání a rozhodnutí uplatněných nároků. Tak podle § 13 odst. 3 ZRŘ se má za to, že jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily jeho procesním pravidlům – řádu, platným v době zahájení rozhodčího řízení před stálým rozhodčím soudem. Doba, kdy je uzavřena rozhodčí smlouva, nemá žádný vliv na to, jaký řád bude použit na daný spor. Jestliže dojde ke změně řádu (což se u RS stalo dne 1.5.2002), pak se novým řádem řídí ta rozhodčí řízení, kde byla žaloba podána v den jeho nabytí účinnosti a později. Řízení zahájená před nabytím jeho účinnosti se řídí i nadále předchozím řádem.

B) Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

RS je stálý rozhodčí soud, který působí při Hospodářské komoře České republiky jako nezávislý orgán pro rozhodování majetkových sporů nezávislymi rozhodci podle ZRŘ.

Vzhledem k tomu, že RS rozhoduje nejen spory obchodní, resp. vyplývající ze zahraničního obchodu, nýbrž všechny majetkové spory, jde tak v podstatě o jediný „univerzální“ rozhodčí soud na území České republiky.²⁴ Rozhodčí soud byl zřízen v roce 1949 k rozhodování sporů o majetkových nárocích vzniklých v mezinárodním obchodním styku, a to výnosem Ministerstva zahraničního obchodu, jímž byl vydán jeho původní Statut a Řád. Teprve v roce 1980 byla jeho existence zakotvena v zákoně č. 42/1980 Sb., o hospodářských stycích se zahraničím. V této době však měl za sebou již 30 let svého působení, tak že hlavním smyslem tohoto zákona bylo zákonnou cestou potvrdit jeho existenci, do té doby založenou jen na stanovách Československé obchodní a průmyslové komory (dále jen „ČSOPK“). Po přijetí ZRŘ přijala Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR zákon č. 223/1994 Sb., který stanoví, že Rozhodčí soud při ČSOPK se dnem účinnosti ZRŘ, tj. od 1.1.1995 stává RS a dále to, že předsednictvo Rozhodčího soudu při ČSOPK je Předsednictvem RS. Stejně tak bylo naloženo se Statutem a Řádem Rozhodčího soudu při ČSOPK. Tento zákon také výslovně stanoví, že rozhodčí doložky sjednané ve prospěch Rozhodčího soudu při ČSOPK se považují dále za rozhodčí doložky sjednané ve prospěch RS. Hlavním smyslem výše uvedeného bylo zejména zachovat kontinuitu dosavadního rozhodčího soudu, neboť v jeho prospěch byly uzavřeny stovky rozhodčích doložek a diskontinuita by mohla vést k popírání jejich platnosti, pokud by tento rozhodčí soud zanikl.

Dle § 13 odst. 1 ZRŘ mohou být stálé rozhodčí soudy na území České republiky zřizovány pouze podle zákona. Dle § 13 odst. 2 ZRŘ „*Stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku...*“ RS postupuje v současné době podle dvou typů Řádů, a to tzv. obecného - tj. většinou pro mezinárodní spory (dále jen „ŘM“) a Řádu tuzemského pro vnitrostátní spory (dále jen „ŘV“). K ŘV byl s účinností od 1.6. 2004 vydán Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line. Součástí těchto Řádů jsou Pravidla o nákladech rozhodčího řízení u RS.

Složení RS:

- Třináctičlenné předsednictvo RS jmenované na dobu 3 let představenstvy Hospodářské komory ČR a Agrární komory ČR – předsednictvo volí předsedu a dva místopředsedy RS, řídí RS, vykonává úkony svěřené Statutem a Řády RS
- Rozhodci RS
- Tajemník RS

²⁴ Citace: A. Bělohávek: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčí nálezů, Komentář. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 100

- Sekretariát RS

C) Zahájení rozhodčího řízení u RS

1) Návrh na zahájení rozhodčího řízení u RS – žaloba

V řízení před RS je třeba rozlišovat, zda jde o rozhodčí řízení vnitrostátní²⁵, či mezinárodní, jelikož každé z nich je upraveno samostatným řádem. Hlavní rozdíly mezi těmito typy řízeními před RS můžeme spatřovat zejména ve výši poplatků, lhůtách a v rozhodování o pravomoci RS.

ZRŘ ve svém § 14 odst. 1 stanoví: „ *Rozhodčí řízení se zahajuje žalobou a je zahájeno dnem, kdy žaloba došla stálému rozhodčímu soudu Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu.*“ ŘM i ŘV toto dále rozvádějí v § 16, když dále stanoví, že: „ *Podmínkou projednání žaloby je zaplacení poplatku za rozhodčí řízení*“. V případě nezaplacení poplatku rozhodčího řízení žalobcem (většinou po výzvě tajemníka RS k zaplacení tohoto poplatku), bude rozhodčí řízení zastaveno.

Jaké náležitosti musí obsahovat předmětná žaloba nalezneme jak v ŘM, tak ŘV, ZRŘ obsah žaloby nevymezuje. Tak dle § 17 ŘM i ŘV musí být v žalobě uvedeno:

- Označení stran včetně identifikačního čísla, je-li přiděleno, rodná čísla stran – fyzických osob, jsou-li známa
- Adresy stran
- Nárok žalobce
- Podpis žalobce

Žaloba má také obsahovat:

- Poukaz na založení pravomoci (příslušnosti) RS
- Uvedení skutkových a právních okolností, na kterých žalobce zakládá své žalobní nároky a poukaz na důkazní prostředky, jimiž lze tyto okolnosti prokázat
- Hodnotu předmětu sporu
- Doklad o zaplacení poplatku za rozhodčí řízení

²⁵ Definici vnitrostátního sporu nalezneme v § 1 odst. 3 ŘV, podle kterého se vnitrostátním sporem rozumí spor, v němž všechny strany mají sídlo (bydliště) na území České republiky nebo spor, v němž organizační složky zahraničních osob dle § 21 z. č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku nebo organizační složky vykonávající činnost dle zvláštního zákona (např. z. č. 21/1992 Sb., o bankách mají své sídlo (bydliště) na území ČR a jsou zapsané v obchodním rejstříku, pokud je na takový spor potřeba použít českého hmotného práva a jsou-li veškerá písemná podání a přednesy stran v češtině (popř. slovenštině) a koná-li se řízení a vynášeli se rozhodnutí v češtině (popř. slovenštině).

- Jméno a příjmení rozhodce, kterého jmenuje žalobce nebo žádost, aby rozhodce byl jmenován předsedou RS

V případě, že by žaloba neobsahovala výše uvedené náležitosti, vyzve tajemník RS žalobce, aby nedostatky odstranil, a to ve lhůtě ne delší než 10 dnů u sporů vnitrostátních a ve lhůtě ne delší než 2 měsíce u sporů mezinárodních. Do doby, než budou vady odstraněny, není možné žalobu projednat. Dle § 17 odst. 2 písm. c) ŘV i ŘM musí žalobce v žalobě vyjádřit hodnotu sporu. Zajímavé je, že totéž musí žalobce učinit i v případě, kdy jeho nárok nebo část nároku má nepeněžitou povahu. (§ 18 ŘV i ŘM). Tak třeba u žalob na vydání určité věci bude hodnota sporu vyjádřena hodnotou vymáhaného majetku (třeba hodnotou automobilu, o jehož vydání je žádáno). Obtížnější to však bude např. u žalob o určité konání či nekonání, kdy hodnota sporu bude vyjadřována na základě údajů, které jsou k dispozici o materiálních zájmech žalobce, což nemusí být vždy zcela jednoznačné. Jestliže by žalobce hodnotu sporu ve své žalobě nevyjádřil, bude to považováno za vadu žaloby a bude tak postupováno v souladu s § 19 ŘV či ŘM, tj. žalobce bude vyzván tajemníkem RS, aby tuto vadu odstranil. Jestliže bude žalobce ve své žalobě žalovat více nároků, musí částku každého takového nároku vyjádřit samostatně. Počet vyhotovení žaloby, jež bude žalobcem u RS podána, je na rozdíl od obecného soudu odvislá od počtu rozhodců, kteří budou daný spor projednávat, neboť je zakotveno pravidlo, že každý rozhodce a každá strana obdrží vždy jednu žalobu, přičemž ke každému vyhotovení musí být přiloženy listinné důkazy, na které se žalobce v žalobě odvolává. Vzhledem k tomu, že jazyk nehraje v rozhodčím řízení zvláštní roli, je možné ústní jednání konat, vynášet rozhodnutí a předkládat písemnosti i v jiném jazyce než v českém i tehdy, jde-li o řízení vnitrozemské. V § 6 odst. 2 ŘV je stanoveno, že písemnosti, s výjimkou písemných důkazů se podávají v češtině, popř. slovenštině, přičemž písemné cizojazyčné důkazy musí být na výzvu rozhodčího senátu či na žádost strany se souhlasem rozhodčího senátu předloženy i v české či slovenské jazykové verzi. V § 7 ŘV je dále zakotveno, že po dohodě stran a se souhlasem rozhodčího senátu lze konat ústní jednání i v jiném jazyce než češtině či slovenštině, avšak v souladu s § 2 odst. 4 Pravidel o nákladech řízení pro vnitrostátní spory bude v tomto případě poplatek zvýšen o 50%. Toto je praktické zejména tehdy, jsou-li účastníky sporu právnické osoby, jejichž vlastníci jsou zahraniční osoby. Ovšem je třeba si uvědomit, že o čím exotičtější jazyk půjde, bude složitější jmenovat rozhodce, kteří budou schopni ústní jednání v tomto jazyce vést. U mezinárodního rozhodčího řízení je pak v § 6 odst. 2 ŘM zakotvena možnost předkládat RS písemnosti i v jazyku kontraktu či v jazyku, ve kterém mezi sebou strany korespondovaly. Rozhodčí soud pak může

dle vlastní úvahy či na návrh strany vyžádat od strany, která písemnost předložila, překlad do češtiny nebo zajistit takový překlad na její náklady.

2) Účinky zahájení rozhodčího řízení

Zahájení rozhodčího řízení sebou přináší významné procesní i hmotné účinky. § 14 odst. 1 věta druhá ZRŘ výslovně stanoví, že „Podání žaloby má tytéž právní účinky, jako kdyby byla v této věci podána žaloba u soudu.“ Právní účinky podání žaloby v rozhodčím řízení nejsou ZRŘ upraveny souhrnně, proto bude nutné přiměřeně použít ustanovení OSŘ, kde zkoumání podmínek řízení před obecnými soudy je upraveno § 103 OSŘ, který stanoví: „Kdykoliv za řízení soud přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé“.

K procesněprávním účinkům žaloby patří zejména vznik povinnosti rozhodce zkoumat procesní podmínky nutné k tomu, aby mohl jednat ve věci samé.²⁶ Mezi podmínky, které jsou zkoumány, patří: (i) pravomoc rozhodčího soudu – tj. existence platné rozhodčí smlouvy, s výjimkou případů, kdy pravomoc rozhodčího soudu vyplývá přímo z platné mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv; (ii) řádné ustanovení rozhodců a správné obsazení soudu; (iii) splnění předepsaného způsobu podání a předepsaných náležitostí žaloby; (iv) způsobilost žalobce i žalovaného být účastníkem řízení; (v) procesní způsobilost účastníků; (vi) prokázání plné moci zástupce; (vii) neexistence překážky tzv. litispendence (neboli překážky zahájeného soudního řízení před jiným soudem) a rei iudicatae (neboli překážku věci rozsouzené). *Překážku litispendence a res iudicata zkoumal RS ve např. v rozhodčím nálezu Rsp 31/97, ve kterém se žalující strana domáhala určení, že vypovězení smlouvy o výhradním prodeji zboží bylo oprávněné, dále určení, že žalovaná strana porušila smlouvu o výhradním prodeji a konečně žádala náhradu škody a ušlého zisku v souvislosti s neodebráním zboží. Žalovaná strana vznesla proti žalobnímu návrhu námitku litispendence a námitku res iudicata, když prokázala, že strana žalující podala proti straně žalované žalobu na věcné plnění u italského soudu. Vzhledem k tomu, že otázka litispendence a res iudicata není upravena Řády RS ani ZRŘ, na který odkazuje § 14 ŘV i ŘM, takže dle § 30 ZRŘ se užijí přiměřeně ustanovení OSŘ. Podle § 83 OSŘ zahájením řízení se rozumí zahájení řízení u tuzemského soudu, což znamená, že bylo-li řízení zahájeno u zahraničního soudu, nelze automaticky aplikovat ustanovení § 83 OSŘ, ale je nutno zjišťovat, je-li mezi státy uzavřena smlouva o právní pomoci ve věcech*

²⁶ Citace: J. Mothejzík, V. Steiner a kol.: „Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů“ Komentář, 1.vydání, Praha: C.H. Beck, 1996, s. 62

občanskoprávních či mezinárodní smlouva obdobná. OSŘ jinak úpravu pravomoci českých soudů ve vztahu k cizině neobsahuje. Protože mezi ČR a Itálií byla uzavřena smlouva o právní pomoci, bylo nutné zkoumat, zda řízení bylo zahájeno či pravomocně rozhodnuto italskými soudy. Senát RS dospěl k závěru, že sice u italského soudu byla prokazatelně podána žaloba na věcné plnění, nebylo však prokázáno, že právě z titulu, který je žalován u zdejšího soudu. Žaloba určovací nebyla u italských soudů podána, navíc podání určovací žaloby netvoří překážku litispendence a pravomocné rozhodnutí o žalobě na určení netvoří překážku věci pravomocně rozsouzené pro žalobu o plnění, i když je založena na stejném právním vztahu nebo právu.²⁷ Hmotněprávním účinkem podání žaloby je pak pozastavení promlčecí lhůty a zabránění vzniku prekluze. V případě, že bude zjištěn nedostatek podmínek rozhodčího řízení, je zde důvod pro vydání usnesení o zastavení rozhodčího řízení. Pokud by nebyl odhalen, popř. odstraněn nedostatek v podmínkách rozhodčího řízení, bude takové řízení postiženo vadou, což může vést k pozdějšímu zrušení rozhodčího nálezu vydaného v takovém řízení, popř. k zastavení nařízeného výkonu takového rozhodčího nálezu.

3) Žalobní odpověď; jmenování rozhodců

Jakmile je žaloba žalobcem rozhodčímu soudu podána, popř. odstraněny vady žaloby v souladu s § 19 ŘV či ŘM, musí být o této žalobě vyrozuměna druhá – žalovaná strana. Uvědomit žalovanou stranu o podané žalobě, tzn. zaslat žalované straně kopii žaloby s příloženými písemnostmi, jakož i listinu rozhodců a příslušný Řád RS (tj. ŘM či ŘV) je povinností tajemníka RS (§ 20 odst. 1 ŘM a ŘV). Současně s tím musí tajemník RS v souladu s § 20 odst. 2 ŘM a ŘV vyzvat žalovanou stranu, aby ve lhůtě 15 dnů v případě vnitrostátních sporů a ve lhůtě 30 dnů v případě mezinárodních sporů od doručení žaloby předložila své písemné vyjádření k dané žalobě spolu s důkazy prokazující skutečnosti v této žalobní odpovědi uvedené a dále, aby ve stejné lhůtě oznámila RS jméno a příjmení rozhodce, kterého si zvolila, popř. požádala RS, aby předseda RS jmenoval rozhodce za ni (§ 20 odst. 3 ŘM a ŘV). Je ale možné, že tato lhůta bude v souladu s § 20 odst. 2 ŘV a ŘM na žádost žalované strany prodloužena, což je v praxi poměrně časté, zejména tehdy, pokud je žalovaná strana ve sporu zastoupena advokátem, jež potřebuje na prostudování předmětné věci vynaložit více času. Přičemž dle obou Řádů RS rozhodcem může být kterákoliv fyzická osoba, předsedajícím rozhodcem pak jen rozhodce zapsaný na listině rozhodců. Stranám je však umožněno, že si toto mohou již ve smlouvě upravit jinak. Listina rozhodců, která je

²⁷ Citace : RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ (RETROSPEKTIVA III) RS, s. 19-20, Překážka litispendence a res iudicata, rozhodčí nález Rsp 31/97

povinně zveřejňována v Obchodním věstníku, není pro strany závazná, neboť mohou rozhodcem jmenovat i osobu, která není na listině rozhodců. V tomto případě však musí být takto zvolený rozhodce zapsán pro konkrétní spor na listinu rozhodců a musí se svým jmenováním v souladu s § 5 odst. 3 ZRŘ vyjádřit písemný souhlas. V situaci, kdy je rozhodce nebo předseda rozhodčího senátu pro určitý spor jmenován předsedou RS (což bude zejména v případě, že některá ze stran rozhodce ani přes výzvu tajemníka RS nezvolí, popř. je-li předseda RS o jmenování rozhodce některou ze stran sporu požádán), může předseda RS vybrat takového rozhodce či předsedu rozhodčího senátu pouze z listiny rozhodců. V současné době existují dvě listiny rozhodců, jedna pro vnitrostátní spory, druhá pro spory mezinárodní. Jakmile jsou rozhodci pro daný spor jmenováni, zvolí tito rozhodci předsedu rozhodčího senátu. Může se stát, že některá ze stran bude mít důvodné pochybnosti o nepodjatosti rozhodců²⁸, jediného rozhodce či předsedy rozhodčího senátu. Pak má právo odmítnout daného rozhodce, nejpozději však do zahájení ústního jednání. O odmítnutí rozhodce rozhodují v souladu s § 22 odst. 2 ŘM a ŘV zbývající členové rozhodčího senátu. V případě, že mezi nimi nedojde k dohodě, popř. odmítnutí směřuje dvěma nebo všem rozhodcům, rozhoduje o odmítnutí výlučně předsednictvo RS. Otázka podjatosti rozhodců není zanedbatelná, neboť předsednictvo RS o odmítnutí rozhodců rozhodovalo v posledních letech několikrát do roka. Stejně tak jako soudci jsou i rozhodci v souladu s § 6 odst. 1 ZRŘ povinni zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozví v průběhu rozhodčího řízení. Naproti tomu není ani v Řádech RS ani v ZRŘ a výslovně ani nevyplývá z OSŘ povinnost stran sporu zachovávat mlčenlivost o skutečnostech daného rozhodčího řízení. Nepřímo však lze tuto povinnost dovodit ze zásady neveřejnosti rozhodčího řízení. Vzhledem k tomu, že před RS jsou projednávány většinou obchodní spory, je účastníky tohoto sporu kladen důraz na utajení těchto informací, a to zejména s ohledem na jejich zájem uchovat si obchodní tajemství a dobré vztahy se svými obchodními partnery.

4) Rozhodování o pravomoci

Otázka rozhodování o pravomoci (příslušnosti) je upravena rozdílně pro vnitrostátní a pro mezinárodní spory. Zatímco u vnitrostátní sporů rozhodují o pravomoci RS samotní rozhodci, u mezinárodních je rozhodování otázky pravomoci svěřeno předsednictvu RS. (§ 23 odst. 1 ŘV a ŘM).

Pravomoc RS k projednání a rozhodnutí sporu může být založena:

²⁸ O otázce podjatosti rozhodců viz Kapitola I., část E) Osoba rozhodce

- a) Platnou rozhodčí smlouvou uzavřenou mezi stranami
- b) Mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů či Sbírce mezinárodních smluv
- c) Písemnými projevy stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých musí vyplývat nepochybná vůle stran podřídit se pravomoci RS

Ad a) Aby byla dána pravomoc RS k projednání sporu, musí se jednat o platnou rozhodčí smlouvu, ve které musí být výslovně dohodnuta pravomoc (příslušnost) RS. Tak např. v případě sjednání rozhodčí doložky: „ *případné spory, vyplývající z obsahu této smlouvy, se budou řešit v rámci rozhodčího řízení. Teprve v případě selhání jednání bude spor řešen soudem v rámci ustanovení příslušných právních předpisů*“. V tomto ustanovení smlouvy není RS vůbec zmíněn. Není proto možné ujednání obsažené v této smlouvě považovat za dohodu o příslušnosti stálého rozhodčího soudu podle § 13 odst. 3 ZRŘ. V tomto případě půjde o platnou rozhodčí smlouvu, která může být základem pro rozhodčí řízení ad hoc, nikoliv pro rozhodčí řízení před RS.²⁹ Další problémem vztahujícím se k otázce pravomoci RS je otázka, jakým způsobem musí být označen RS, aby byla založena jeho pravomoc spor projednat a rozhodnout. Tak např., jak vyplývá z rozhodovací praxe RS rozhodčí doložky odkazující na pravomoc a příslušnost RS při ČSOPK se považují nadále za rozhodčí doložky uzavřené ve prospěch RS, neboť s účinností zákona č. 223/1994 Sb. o sloučení ČSOPK s Hospodářskou komorou České republiky se RS při ČSOPK stává RS.³⁰

Rozhodci se od okamžiku podání žaloby zabývají otázkou své pravomoci, tj. zda uzavřená rozhodčí smlouva odkazující na rozhodčí řízení je platná. Dojdou-li k závěru, že rozhodčí smlouva je neplatná či vůbec neexistuje nebo je tu dán nedostatek arbitrability ohledně předloženého sporu, rozhodnou usnesením o zastavení řízení. Námitku nedostatku pravomoci (příslušnosti) RS může vznést i žalovaná strana. Z ustanovení § 1 odst. 3 ŘM a § 1 odst. 4 ŘV pak vyplývá, že námitka nedostatku pravomoci musí být uplatněna žalovanou stranou při jejím prvním procesním úkonu, k později uplatněné námitce nebude přihlíženo. Jestliže žalovaná strana podala žalobní odpověď, v níž navrhla zamítnutí žaloby a poté doplnila svou žalobní odpověď novým podáním, ve kterém uvedla nedostatek pravomoci RS z důvodu neexistence rozhodčí doložky, nebude taková námitka uznána. „ *Námitky nedostatku pravomoci RS z důvodu neexistence rozhodčí doložky se žalovaná strana zbaví již podáním*

²⁹ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ: Rejstřík rozhodnutí RS, s. 36, rozhodčí nálezy Rsp 61/98

³⁰ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ: Rejstřík rozhodnutí RS, s. 34, rozhodčí nálezy Rsp 186/00

*žalobní odpovědi, pokud v ní tuto námitku neuplatní. Doplnění takového podání není už prvním úkonem ve věci samé.*³¹

Jak vyplývá z rozhodovací praxe RS objevují se námitky nedostatku pravomoci RS v žalobních odpovědích žalovaných poměrně často. Př.: „*Žalovaná strana se v řízení o neplatnost smlouvy dovolávala i neplatnosti rozhodčí doložky a vznesla námitku nedostatku pravomoci (příslušnosti) RS. Při rozhodování o platnosti rozhodčí doložky bylo konstatováno, že rozhodčí doložka je nezávislá na platnosti smlouvy, v jejímž textu je obsažena. Případná neplatnost smlouvy nemá za následek neplatnost rozhodčí doložky, proto byla námitka nepřislušnosti zamítnuta.*“³²

Ad b) V současné době není Česká republika vázána žádnou mnohostrannou či dvoustrannou mezinárodní smlouvou, která by obligatorně zakládala pravomoc (příslušnost) RS, tak jak tomu bylo např. v době existence RVHP.

Ad c) Může nastat situace, kdy žalobce podá k RS žalobu i tehdy, nebyla-li mezi stranami uzavřena žádná rozhodčí smlouva. Jakmile tajemník RS zjistí, že neexistuje rozhodčí smlouva ve prospěch RS, upozorní žalobce na tuto skutečnost a důsledky z toho vyplývající. V případě, že žalobce trvá na projednání žaloby před RS, je povinen zaplatit poplatek za rozhodčí řízení. Po zaplacení poplatku je žaloba zaslána straně žalované. Žalovaná může na takto podanou žalobu reagovat různými způsoby: (i) převzít žalobu a nereagovat na ní; (ii) převzít žalobu a vznést námitku nepřislušnosti RS – v obou těchto případech bude rozhodčí řízení zastaveno; (iii) převzít žalobu a sdělit, že souhlasí s pravomocí RS spor projednat a rozhodnout nebo sdělit, že se dobrovolně podřizuje pravomoci RS; (iv) převzít žalobu a podat žalobní odpověď, aniž by vznesl námitku nedostatku pravomoci (příslušnosti) RS; (v) převzít žalobu a jmenovat rozhodce, aniž by vznesl námitku nedostatku pravomoci – v těchto případech bude v rozhodčím řízení pokračováno a spor bude rozhodci rozhodnut. V praxi se však jen velmi málo objevují případy, kdy by se žalovaná strana dobrovolně podřídila pravomoci RS, aniž by existovala rozhodčí smlouva v jeho prospěch.

S ohledem na skutečnost, že rozhodci (popř. předsednictvo RS) rozhodují o pravomoci RS zcela sami, jsou jejich právní závěry o námitce nedostatku pravomoci (příslušnosti) RS poměrně dosti často různé (což je evidentní ze zveřejněných rozhodnutí RS). Je proto nutné věnovat formulaci rozhodčích doložek velkou pozornost a používat zejména rozhodčí doložky, doporučené samotným RS. Pak o pravomoci RS vyplývající ze smlouvy, na

³¹ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ II, RS, s. 16, Pravomoc (příslušnost) rozhodčího soudu, rozhodčí náleží Rsp 75/95.

³² Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ: Rejstřík rozhodnutí RS, rozhodnutí o námitkách nedostatku pravomoci (příslušnosti) RS, s.35, rozhodčí náleží Rsp 24/99

kterou se vztahuje RS doporučená rozhodčí doložka, nemůže být pochybnosti a případná námitka žalované strany o nedostatku jeho pravomoci nemůže obstát.

Rozhodování o pravomoci RS má zejména zamezit pochybení v rozhodovací činnosti rozhodců, kde by konečné rozhodnutí mohlo trpět různými vadami skutkovými či právními. Zatímco v civilním procesu existuje možnost přezkoumání takového rozhodnutí na základě opravných prostředků, v rozhodčím řízení se vychází ze zásady jednoinstančnosti. Pokud si tedy strany přezkum rozhodčího nálezu nedomluví, nelze takové rozhodnutí již změnit. V zájmu zajištění základního práva na poskytnutí soudní ochrany, pak ZRŘ připouští zrušení rozhodčího nálezu soudem, jež ve vztahu k rozhodčímu řízení plní kontrolní funkci³³.

D) Průběh rozhodčího řízení před RS

1) Zastupování stran, vedlejší účastníci

Na zastupování stran v rozhodčím řízení nejsou kladeny ani ZRŘ ani Řády RS žádné specifické podmínky či nároky. Strany mohou vystupovat v rozhodčím řízení samostatně, aniž by měly svého procesního zástupce, resp. právnické osoby mohou být zastoupeny pouze svým statutárním orgánem. Je ponecháno pouze na vůli stran, zda si ustanoví svého procesního zástupce a jestliže tak učiní, pak mohou zvolit kohokoli, aniž by musel mít právnické vzdělání. Zvláštností rozhodčí řízení je jistě to, že zvolený procesní zástupce nemusí ovládat český jazyk, a to ani v případě, že se jednání povede v českém jazyce. V tomto případě strana, o jejíhož zástupce jde, požádá RS o zajištění tlumočnicka nebo překlad písemností, a to na její náklady. Podmínkou pro zastupování stran sporu procesním zástupcem je předložení písemné plné moci, na základě které byl procesní zástupce stranou pověřen k zastupování v rozhodčím řízení. Zjednodušením oproti civilnímu řízení je skutečnost, že takto udělená plná moc nemusí být v případě, že je sepsána v jiném jazyce než v českém či slovenském, přeložena soudním tlumočnickem do češtiny. Není ani vyžadován ověřený podpis zastoupeného na plné moci. Stejně jako v civilním řízení může být v rozhodčím řízení strana zastoupena pouze jediným procesním zástupcem, v průběhu rozhodčího řízení však může svého stávajícího procesního zástupce odvolat a jmenovat nového. V rozhodovací praxi RS se objevují případy, kdy se RS zabýval námitkou nedostatku náležitostí udělené plné moci vznesené žalovanou stranou. *V určitém sporu žalovaná strana namítala, že podle výpisu z obchodního rejstříku se strana žalující podepisuje tak, že k obchodní firmě společnosti připojí svůj podpis jednatel. Dokument, který byl předložen rozhodčímu senátu byl nazván „ plná moc“, v textu dokumentu*

³³ O kontrolní funkci soudu ve vztahu k rozhodčímu řízení je podrobněji pojednáno v Kapitole III., části A) diplomové práce

byla jasně identifikovatelná vůle zmocnitele k udělení plné moci, na počátku dokumentu byla uvedena obchodní firma společnosti, na konci dokumentu datum a podpis jednatele společnosti. Na listině bylo současně i uvedeno přijetí plné moci právním zástupcem. Právní úprava plné moci uvedená v § 31 OZ vyžaduje z formálních náležitostí pouze písemnost. Tato náležitost byla splněna. Nehovoří o uspořádání jednotlivých údajů v rámci dokumentu. Náležitosti podpisu vyjádřené v obchodním rejstříku rovněž v plné moci existovaly, byť v oddělené podobě. S odkazem na skutečnost, že zákon nevyžaduje u plné moci přesné umístění jednotlivých náležitostí, rozhodčí senát shledal plnou moc platnou.³⁴

Vedlejší účastníci

Kdo může být vedlejším účastníkem řízení (tj. další osobou vedle žalobce a žalovaného v daném řízení) upravuje § 13 ŘV a ŘM a dále § 2 odst. 2 a 3 Pravidel RS. Řízení se může kromě stran žalobce a žalované dále účastnit ten, kdo má právní zájem na výsledku řízení. O tom, zda taková osoba bude připuštěna jako vedlejší účastník sporu rozhoduje rozhodčí senát. Jiné než tyto osoby být vedlejšími účastníky nemohou. Vedlejší účastník může přistoupit jak k žalobci, tak žalovanému. Jestliže je tedy daná osoba připuštěna jako vedlejší účastník k danému řízení, je povinna zaplatit poplatek podle hodnoty předmětu sporu, přičemž výše poplatku činí 1/3 poplatku účastníka dle Sazebníku nákladů rozhodčího řízení (dále jen „Sazebník RS“), nejméně však minimální poplatek dle Sazebníku RS. Pokud by vedlejší účastník tento poplatek neuhradil, nebude k projednávání dané věci připuštěn, tzn. nebude zván na ústní jednání, popř. mu nebudou zasílány písemnosti.

Vedlejší účastník má v rozhodčím řízení stejná práva a stejné povinnosti jako účastník s výjimkou jmenování osoby rozhodce. V řízení však jedná pouze sám za sebe, nikoliv i za stranu, ke které v řízení přistoupil. V případě, že jeho úkony odporují úkonům strany, ke které přistoupil, posoudí je rozhodčí senát po uvážení všech okolností, naproti tomu ke skutkovým údajům vedlejšího účastníka mohou rozhodci přihlédnout, i když odporují skutkovým údajům strany.

2) Přerušování řízení, předběžné opatření

Řády RS připouštějí možnost, aby projednávání sporu bylo na žádost strany či z podnětu rozhodčího senátu, ale jen z vážného důvodu a na určitou dobu přerušeno. Takové usnesení o přerušování řízení vydává předseda rozhodčího senátu, a nebyl-li rozhodčí senát ještě

³⁴ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ III, výběr právních vět – plná moc, s. 16, rozhodčí nález Rsp 36/99.

ustanoven, pak předseda RS. (§ 10 ŘV a ŘM). V případě, že nedojde do jednoho měsíce po uplynutí doby, na kterou bylo řízení přerušeno, k jejímu prodloužení z podnětu stran nebo rozhodčího senátu, bude v řízení pokračováno.

K přerušení projednávání sporu v rozhodčím řízení může dojít z následujících důvodů:

- Na žádost jedné či obou stran sporu. Nejčastěji je však řízení přerušeno na žádost žalobce, který disponuje svými nároky (např. může v závislosti na chování žalovaného svou žalobu vzít zpět). Důvodem přerušení řízení může být i např. probíhající jednání stran o možnosti uzavřít předmětný spor smírem.
- Z důvodu podání žaloby u obecného soudu, přičemž se žaloba – návrh může týkat (i) řízení o meritů věci a (ii) řízení o neplatnost rozhodčí smlouvy.

Ad (i) Rozhodcům v projednávání věci brání překážka litispendence, neboli překážka dříve zahájeného řízení o stejné věci. Z tohoto důvodu musí rozhodci vydat usnesení o přerušení rozhodčího řízení a čekat na pravomocné rozhodnutí obecného soudu.

Ad (ii) V případě, že je u obecného soudu podána žaloba na neplatnost rozhodčí smlouvy je třeba striktně rozlišit, zda se tak stalo před podáním žaloby u RS či až v okamžiku, kdy již byla žaloba u RS podána. V prvním případě musí být rozhodčí řízení přerušeno, a to do doby pravomocného soudního rozhodnutí. Od charakteru soudního rozhodnutí se pak bude odvíjet i charakter rozhodnutí RS. Řízení před RS bude zastaveno, dojde-li obecný soud k závěru, že rozhodčí smlouva je neplatná a naopak, dojde-li obecný soud k závěru, že rozhodčí smlouva byla uzavřena platně, pak v řízení před RS bude pokračováno a ve věci rozhodnuto. V druhém případě (tj. byla-li žaloba na neplatnost rozhodčí smlouvy podána u obecného soudu později než žaloba u RS), pak je obecný soud sám povinen v souladu s § 106 odst. 3 OSŘ řízení před obecným soudem přerušit, a to do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci či rozhodnuto ve věci samé.

- Z důvodu prohlášení konkursu. Prohlášení konkursu mimo jiné způsobuje přerušení řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do konkursní podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, jejichž účastníkem je úpadce (§ 14 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, dále jen „ZKV“). Vzhledem k tomu, že v rozhodčím řízení jde o řízení o pohledávkách, které se přihlašují do konkursního řízení, nelze v takovém řízení pokračovat do doby právní moci usnesení soudu o zrušení konkursu podle § 44 ZKV. Podle výsledku konkursního řízení pak RS bude v rozhodčím řízení pokračovat či jej zastaví. K přerušení rozhodčího řízení z důvodu prohlášení konkursu dochází ze zákona, není třeba žádného vlastního rozhodnutí RS o

přerušeni rozhodčího řízení.³⁵ Jak vyplývá např. z rozhodčího nálezu Rsp 186/88 nemá, nestanoví-li něco jiného mezinárodní smlouva, prohlášení konkursu na majetek strany v zahraničí, vliv na probíhající rozhodčí řízení před RS.

Předběžné opatření

Účelem předběžného opatření je jednak předběžné zajištění práva nebo výkonu práva v případě, že je ohroženo nebo prozatímní úprava poměrů účastníků řízení do doby vydání konečného rozhodnutí či zabezpečení výkonu příslušného rozhodnutí. Předběžné opatření má povahu prozatímní, jehož hlavním cílem je ochrana práv jednotlivých subjektů. Charakteristickým rysem institutu předběžného opatření v rozhodčím řízení je, že **návrh na vydání předběžného opatření jsou oprávněny podat pouze strany sporu**. Rozhodci jako soukromé osoby a RS jako nestátní instituce nemohou, i když je ve věci platně uzavřena rozhodčí smlouva a jsou-li jinak rozhodci oprávněni k projednání a rozhodnutí sporu samotného, nařídít předběžné opatření, ani navrhnout obecnému soudu jeho nařízení. § 22 ZRŘ stanoví: „*V případě, že se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením ukáže, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může obecný soud na návrh kterékoli strany nařídít předběžné opatření*“. Z ustanovení § 22 ZRŘ vyplývá, že předběžné opatření bude možné v rozhodčím řízení vydat jen tehdy, jestliže by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, a nikoliv v případě, kdy je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, jak tomu je v civilním řízení. Předběžné opatření je upraveno i v samotných Řádech RS, a to v § 12 odst. 2, který obsahuje totéž co § 22 ZRŘ s tím dodatkem, že strana musí o podání takové žádosti uvědomit RS. Řády RS navíc obsahují v § 12 odst. 1 ustanovení, že předseda RS může po podané žalobě, avšak před ustanovením rozhodčího senátu v naléhavých případech na žádost jedné či obou stran zajistit důkaz a k tomu účelu může stanovit jednoho nebo více znalců anebo učinit jiné vhodné opatření.

Jak tedy vyplývá z výše uvedeného a bylo již výše zmíněno, **rozhodci nedisponují oprávněním nařídít předběžné opatření ani podat návrh na nařízení předběžného opatření obecnému soudu. Pouze stranám sporu je vyhrazeno právo podat návrh na nařízení předběžného opatření k obecnému soudu**. Řízení o takovém návrhu se pak bude řídit ustanoveními § 74 a § 77 OSŘ, přičemž věcně příslušný bude soud, který by byl příslušný ve věci rozhodovat, kdyby nebyla uzavřena rozhodčí smlouva, místně příslušný bude soud, v jehož obvodu se koná rozhodčí řízení, jinak příslušný bude také soud, který by

³⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu České republiky – Usnesení Cpj 19/98 ze dne 17.6.2006

byl místně příslušný konat řízení v případě neexistence rozhodčí smlouvy. Soud může předběžným opatřením např. nařídit straně, aby složila určitou peněžní částku nebo určitou věc do úschovy soudu, nebo určitými věcmi nenakládala. Pro srovnání, v úpravě obsažené v ZRK (§22) je rozhodčímu soudu poskytnuto oprávnění, nedohodnou-li se strany jinak, aby po zahájení rozhodčího řízení na žádost strany nařídil předběžné opatření, které považuje s ohledem na předmět sporu za nezbytné. Také čl. 26 Rozhodčích pravidel UNCITRAL poskytuje rozhodcům oprávnění učinit předběžná či zajišťovací opatření, a to na návrh kterékoliv strany.

3) Ústní jednání

O konání ústního jednání, tj. jeho čase a místě, jsou strany v souladu s § 25 ŘV a ŘM vždy RS vyzvány předvoláním, které jim je zasíláno vždy s takovým předstihem, aby každá ze stran měla k dispozici lhůtu alespoň 10 dní u vnitrostátního sporu a 30 u mezinárodního sporu na přípravu jednání a na cestu k ústnímu jednání. Tato lhůta může být se souhlasem stran zkrácena, nikoliv prodloužena. Co se týká místa konání ústního jednání, stanoví § 5 ŘV i ŘM, že pravidelným místem konání ústního jednání je sídlo Rozhodčího soudu v Praze – tj. Dlouhá 13, Praha 1. Z podnětu tajemníka, rozhodčího senátu nebo na základě dohody stran lze konat ústní jednání i na jiném místě České republiky, a to v tzv. sudištích RS, tj. v Brně (Masarykova univerzita– Právnická fakulta) a v Plzni (Západočeská univerzita v Plzni).

Jak bylo uvedeno již výše (viz část. A této kapitoly – zásady rozhodčího řízení) a jak je uvedeno v § 26 ŘV a ŘM, je spor v rozhodčím řízení projednáván v neveřejném zasedání. Strany sporu se ústního jednání zúčastní přímo nebo prostřednictvím svých řádně zmocněných zástupců (k zastoupení stran v rozhodčím řízení viz výše). Ústního jednání se dále mohou zúčastnit osoby, které nejsou účastníky rozhodčího řízení, ale jen se souhlasem rozhodčího senátu a stran sporu. Jestliže se k ústnímu jednání nedostaví strana, která byla řádně uvědoměna o čase a místě konání ústního jednání (tj. z dodejky vyplývá, že jí bylo předvolání řádně doručeno, nebo jestliže adresát písemnost odepřel převzít nebo přes oznámení doručující pošty si ji nevyzvedl), bude ústní jednání probíhat v její nepřítomnosti. Ústní jednání se bude konat v nepřítomnosti jedné ze stran i tehdy, prohlásí-li taková strana, že souhlasí s tím, aby se ústní jednání konalo v její nepřítomnosti. ŘV i ŘM umožňují, aby bylo ústní jednání odročeno, a to na návrh strany či z podnětu rozhodčího soudu. Takový návrh musí být RS podán nejméně dva dny u vnitrostátních sporů a v dostatečném časovém předstihu u mezinárodních sporů před termínem ústního jednání, a to za účelem informování

protistrany a členové rozhodčího senátu. O tom, zda bude povoleno odročení ústního jednání rozhoduje rozhodčí senát, který vždy pečlivě zvažuje všechny okolnosti konkrétního případu a dbá na to, aby bylo v rozhodčím řízení zachovááno (jak u strany žalující, tak u strany žalované) právo na spravedlivou soudní ochranu. Tak např. „*v určitém sporu, ve kterém žalovaná strana požádala o odročení termínu nařizeného ústního jednání (opakovaně), přičemž nikdy nárok na úhradu žalované částky právně ani skutkově nezpochybnila a z jejich písemných projevu naopak vyplynula vůle dlužný závazek uhradit, rozhodčí senát jejímu návrhu nevyhověl a jednal v její nepřítomnosti. Odůvodněním takového rozhodnutí byla především skutečnost, že žalovaná strana měla od počátku řízení dost prostoru na to, aby přednášela své návrhy, navrhovala důkazy atp. Rozhodčí senát zaujal názor, že právo strany žalující na řádné a včasné rozhodčí řízení je třeba chránit stejně tak jako právo strany žalované na spravedlivou soudní ochranu.*³⁶

Ústní jednání před RS se koná v českém jazyce (popř. slovenském jazyce) s možností tlumočení do jiného jazyka, jestliže o to strana požádá. O ústním jednání se v souladu s § 30 vede zápis, který je vyhotoven v českém jazyce (popř. slovenském jazyce), který obsahuje základní údaje o daném řízení, jeho průběhu, stranách a jejich požadavcích. Zápis o ústním jednání musí být vždy podepsán rozhodci. Průběh ústního jednání je mnohem méně formální, než-li ústní jednání před obecným soudem. Tato neformálnost se projevuje např. tak, že strany (popř. jejich zástupci) nemusí při svých přednesech vstávat, mohou i v průběhu jednání předkládat další důkazy atd..

Úkolem rozhodců je v každém stádiu řízení v souladu s § 29 ŘV a RM vyzvat strany k uzavření smíru a uvést návrhy, doporučení a podněty, které podle jeho názoru mohou přispět k jeho uskutečnění, a to samozřejmě s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu.

4) Dokazování

Proces dokazování je postup, na základě něhož jsou získávány potřebné poznatky o rozhodujících skutečnostech, jež budou podkladem pro vydání rozhodnutí. Dokazování je neopominutelnou součástí každého řízení, tedy i rozhodčího.

Proces dokazování v rozhodčím řízení se odlišuje od procesu dokazování v soudní řízení zejména v možnostech rozhodce: „*Rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět*

³⁶ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ II, RS, s. 14, Odročení ústního jednání – neprodloužení lhůty, rozhodčí nález Rsp 67/95.

jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.“ (§ 20 odst. 1 ZRŘ). Tato omezení vyplývají ze samotné povahy rozhodčího řízení, jakožto řízení před soukromoprávním subjektem, který projednává a rozhoduje spor na základě dohody stran obsažené v rozhodčí smlouvě, tudíž rozhodnutí přijatá v rozhodčím řízení mohou být závazná a vynutitelná zásadně jen ve vztahu vůči stranám řízení. Výčet důkazních prostředků uvedených v § 20 odst. 1 ZRŘ je pouze příkladný. Je možné i v rozhodčím řízení vycházet z toho, že jako důkaz je možno použít vše, co může věrohodně prokázat skutkové či právní okolnosti věci. Vždy je však potřeba vycházet ze zásady, že všechny důkazy musí být poskytnuty rozhodcům k provedení před nimi dobrovolně a musí se jednat o důkazy, jejichž provedení jinak neodporuje základním zásadám tuzemského právního řádu.³⁷ V případě, že některé procesní úkony nemohou rozhodci sami provést, jsou oprávněni v souladu s § 20 odst. 2 ZRŘ dožádat o jejich provedení soud, který je povinen jejich dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon dle zákona nepřípustný. Příslušným soudem v rámci dožádání bude okresní soud, v jehož obvodu má být procesní úkon proveden, ten má však možnost postoupit žádost jinému soudu, který bude dle jeho názoru vhodnější. Náklady, které vzniknou v souvislosti s provedením procesního úkonu obecným soudem nesou rozhodci, resp. rozhodčí soud, přičemž se následně v rozhodčím řízení rozhodne, která ze stran je povinna nahradit takto vzniklé náklady.

V ŘV a ŘM je dokazování upraveno v § 31 a § 32. Dle těchto ustanovení jsou strany povinny dokázat okolnosti, na které se odvolávají jako na základ svých nároků nebo námitek, přičemž rozhodčí senát je oprávněn od stran vyžádat další důkazy nebo dle svého vlastního uvážení stanovit provedení znaleckého posudku či vyžádat předložení důkazů třetími osobami. Jak vyplývá z těchto ustanovení, je základem uznání uplatňovaných nároků či námitek stran v rozhodčím řízení povinnost těchto stran **unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní**. Nesplnění této povinnosti jedné ze stran sporu povede nutně k tomu, že rozhodčí senát žalobu zamítne, resp. neuzná uplatňovanou námitku. Příkladem může být spor, ve kterém *„žalující strana podala návrh na zaplacení dodávky určitého zboží žalované straně. Svůj žalobní návrh doložila příslušnou smlouvou a vystavenými vyúčtováními, které s předmětnou smlouvou nekorespondovaly v uváděném způsobu balení dodávky. Rozhodčí senát vyzval žalující stranu, aby nesoulad vysvětlila a doložila, že se v žalobě citované faktury týkají předmětné smlouvy a zároveň žalobní nárok doložila důkazními prostředky o dodání zboží, jehož zaplacení se žalující strana žalobou domáhá. Žalující strana ani na výzvu rozhodčího senátu nevykonala potřebnou součinnost, nepředložila potřebné důkazní*

³⁷ Citace: A. Bělohávek: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. C. H. Beck, 2004, s. 164

*prostředky, na ústní jednání se nedostavila. Žalující strana tudíž neunesla břemeno důkazní. Rozhodčí senát tak žalobu zamítl v celém rozsahu.*³⁸

Jak plyne z ustanovení § 20 odst. 1 ZRŘ, je jedním z možných důkazních prostředků v rozhodčím řízení výslech svědka, znalců a stran rozhodci. Jak již bylo uvedeno výše, je možné tento výslech provádět jen tehdy, dostaví-li se tyto osoby k výslechu dobrovolně. Důkazy se v rozhodčím řízení provádějí způsobem stanoveným rozhodčím senátem. V případě výslechu osob před rozhodci mají tyto osoby stejná práva a povinnosti jako při výslechu před obecnými soudy, tzn. musí vypovídat pravdu a nic nezamlčovat a výpověď mohou odepřít tehdy, kdyby jim nebo osobám blízkým mohla způsobit nebezpečí trestního stíhání. Při výslechu svědka je nezbytné, aby svědek byl vždy rozhodčím senátem poučen o významu svědecké výpovědi, o jeho právech a povinnostech a o trestních následcích křivé výpovědi. Před RS probíhá výslech svědka tak, že nejprve klade otázky ta strana, která jej za svědka navrhla, pak druhá strana a nakonec členové rozhodčího senátu (na rozdíl od výslechu svědka před obecnými soudy, kdy jej nejprve vyslýchá předseda senátu, poté až jednotlivé strany). Jak vyplývá z rozhodovací praxe RS není většinou přípustný opakovaný výslech svědka: „*V průběhu rozhodčího řízení žalovaná strana žádala provést opakovaný výslech svědkyně. Rozhodčí senát tento výslech nepřipustil s odůvodněním, že není obvyklé (ani před obecným ani před rozhodčím soudem, aby byl svědek opětovně vyslýchán k téže otázce.*“³⁹

Stejně jako v řízení před obecnými soudy i v rozhodčím řízení je ustanovován po slyšení stran znalec, je-li to třeba k posouzení skutečností, k nimž je potřeba odborných znalostí.

Hodnocení všech provedených důkazů provádí rozhodčí senát v souladu s § 32 ŘV a ŘM podle vlastního uvážení, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti, přičemž přihlíží ke všemu, co v rozhodčím řízení vyšlo najevo, včetně toho co uvedli účastníci (resp. jejich zástupci), čímž je naplněna **zásada volného hodnocení důkazů**.

5) Rozhodování – podle práva či podle zásad spravedlnosti

Dle § 25 odst. 3 ZRŘ se rozhodci při rozhodování řídí hmotným právem pro spor rozhodným – tím jsou pro právní vztahy mezi českými subjekty právní předpisy České republiky, je-li však jedním z účastníků právního vztahu cizí osoba, rozhodují rozhodci podle práva, které si strany zvolily (§37 ZRŘ), přičemž zvoleným právem se rozumí právo hmotné,

³⁸ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ II, RS, s. 9, Břemeno důkazní – součinnost strany žalující, rozhodčí nález Rsp 8/95

³⁹ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ II, RS, s. 15, Opakovaný výslech svědka, rozhodčí nález Rsp 72/95

pokud z volby stran neplyne jinak. Rozhodci jsou tedy zásadně povinni rozhodovat podle platného hmotného práva, výjimku představuje případ, kdy strany zmocní rozhodce k rozhodování podle zásad spravedlnosti (§ 25 odst. 3 ZRŘ stanoví: „rozhodci mohou spor rozhodnout i dle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily“). ŘV a ŘM v § 8 odst. 1 stanoví, že RS řeší spory podle norem použitelného hmotného práva a v jeho rámci se řídí smlouvou uzavřenou mezi stranami s přihlédnutím k obchodním zvyklostem. Dle § 8 odst. 2 může být spor rozhodnut i podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže strany k tomu rozhodce výslovně pověřily.

Pro rozhodnutí daného sporu a vydání závazného rozhodnutí **je tedy nezbytné aplikovat rozhodné právo**, přičemž jak u vnitrostátních, tak mezinárodních sporů je rozhodné právo určováno trochu odlišným způsobem (viz níže).

U vnitrostátních sporů budou v první řadě rozhodci spor rozhodovat podle ustanovení příslušné rozhodčí smlouvy. Jestliže bude předmětem rozhodování obchodní spor, budou rozhodci při svém rozhodování přihlížet i k obchodním zvyklostem (v případě, že se strany ve smlouvě odvolávají na obchodní zvyklosti, budou mít tyto zvyklosti přednost před dispozitivními ustanoveními zákona, jinak se k nim bude přihlížet až v momentě, kdy práva a povinnosti stran nelze určit ani ze smlouvy ani z ustanovení zákona - § 264 obchodního zákoníku). Dále mohou být pro řešení vnitrostátních sporů vodítkem tzv. formulářové smlouvy, dodací podmínky nebo zejména doložky INCOTERMS, jež napomáhají zjednodušení uzavírání kontraktů a pak jsou používány při řešení případných sporů. Doložky INCOMTERMS patří mezi nejpoužívanější doložky zejména v mezinárodním, ale i vnitrostátním obchodním styku. Jedná se o soubor mezinárodních pravidel pro výklad dodacích doložek vytvořených Mezinárodní obchodní komorou v Paříži v roce 1936. INCOTERMS 2000 obsahují 13 doložek, které je možno rozdělit do různých skupin – doložky odebrání, doložky dodání atp. Tyto doložky jsou závazné tehdy, jestliže si to strany ujednají v příslušné smlouvě, zejména kupní. Až v poslední řadě, tedy v okamžiku, kdy určitá otázka nebude upravena ani smlouvou, ani v doložkách či obdobných prostředcích a nebude možné použít ani obchodní zvyklosti, bude se aplikovat příslušný český vnitrostátní právní předpis.

Zvláštností rozhodčího řízení je možnost odchýlit se od předpisů hmotného práva a rozhodnout podle zásad spravedlnosti neboli „ekvity“. Tuto novinku, která je v rozhodování obecných soudů nepřipustná, přinesl až ZRŘ (§25 odst. 3 ZRŘ), zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů rozhodování dle zásady spravedlnosti nepřipouštěl. Aby však rozhodci mohli takto

rozhodovat, musejí být k tomu stranami výslovně pověřeni. Takové pověření by měla obsahovat již samotná rozhodčí smlouva, není však vyloučeno, aby strany rozhodce takto pověřily až v průběhu řízení, a to výslovným shodným prohlášením. Jakmile budou tyto podmínky splněny, rozhodci nebudou na daný případ aplikovat žádný právní předpis, ale rozhodnou dle vlastního uvážení a svého vlastního právního cítění, což může namísto právní jistoty vést k riziku, že pocit „spravedlnosti“ bude u rozhodců pocíťován odlišně než u strany, která rozhodování dle zásad spravedlnosti připustila. V tomto případě bude výsledek sporu možné odhadnout předem jen velmi těžko, a to i při velmi dobré znalosti skutkových okolností. Vzhledem k tomu, že rozhodčí řízení je pouze jednoinstanční (tzn., že eventuálně chybné rozhodnutí rozhodců nebo rozhodnutí, s nímž ani jedna ze stran nebude spokojena, není důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu), je nutné k ujednání o pověření rozhodců, aby rozhodovali nikoli podle rozhodného práva, ale podle „zásad spravedlnosti“ přistupovat s velkým uvážením možných důsledků.

U **mezinárodních sporů** bývá určení rozhodného práva poněkud složitější. V první řadě, stejně jako u vnitrostátních sporů se budou aplikovat ustanovení smlouvy, z níž daný spor vznikl, poté je možno použít mezinárodní obchodní zvyklosti, pokud se na ně strany výslovně odvolaly nebo když je zřejmé, že je měly na mysli v okamžiku uzavírání smlouvy. Kromě toho je v mezinárodním obchodním styku, zejména u určitých typů obchodních smluv (př. leasingové smlouvy) zvykem používat tzv. formulářové smlouvy či různé podmínky (platební, dodací atp.). Stejně tak jako u vnitrostátních sporů jsou v oblasti mezinárodního obchodního styku využívány doložky, a to zejména doložky INCOTERMS (viz výše). Pro řešení mezinárodních sporů bude dále nutné použít ustanovení mezinárodní smlouvy, která se jako přímá norma musí obligatorně na projednávaný spor aplikovat.⁴⁰ Neúčelnější je, když si strany již ve smlouvě určí, jakým právem se bude právní vztah založený smlouvou řídit – provedou tzv. volbu práva. V závazkových vztazích vzniklých smlouvou umožňuje volbu práva § 9 zákona č. 97/1963 Sb. o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jen „ZMPS“), který stanoví: „*Účastníci smlouvy si mohou zvolit právo, jímž se mají řídit jejich vzájemné majetkové vztahy, mohou tak učinit i mlčky, není-li vzhledem k okolnostem o projevené vůli pochybnost*“. V případě, že dojde k volbě rozhodného práva je potřeba si uvědomit, co si strany konkrétně pro rozhodnutí daného sporu zvolily (tzn. jaké konkrétní právní předpisy daného právního řádu budou aplikovány) – např. u kupní smlouvy: „*V jistém*

⁴⁰ Např. Úmluva OSN o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 (dále jen „Vídeňská úmluva“), která bude aplikována v případě uzavření kupní smlouvy mezi kupujícím a prodávajícím, jejichž místo podnikání se nachází na území různých smluvních států.

sporu si strany platně zvolily pro kupní smlouvu české právo. Protože smlouva byla uzavřena po 1.4.1991 mezi stranami, které mají místa podnikání v ČR a v Rakousku a oba tyto státy byly v době uzavření smlouvy a jsou smluvními státy Vídeňské úmluvy OSN, která se tak na tuto kupní smlouvu vztahuje, je ji třeba použít jako součásti českého práva. Pro otázky výslovně ve Vídeňské úmluvě OSN neupravené (což jsou úroky z prodlení), bylo podle čl. 7 odst. 2 Vídeňské úmluvy OSN použito ustanovení právního řádu rozhodného podle ustanovení mezinárodního práva soukromého, tj. českého práva zvoleného stranami⁴¹. Je tedy zřejmé, že v případě, že si strany v kupní smlouvě zvolí české právo jako právo rozhodné, volí si tak na prvním místě Vídeňskou úmluvu OSN, pak přichází v úvahu obchodní zákoník či případně subsidiárně občanský zákoník. Podobné to bude i v případě volby cizího práva, neboť většina států je smluvním státem zmiňované Vídeňské úmluvy.⁴² Jestliže však strany volbu práva ve smlouvě neprovedou, pak bude nutné určit rozhodné právo na základě kolizní normy – tj. normy, která sama práva a povinnosti stran neupravuje, nýbrž provádí výběr rozhodčího práva. V řízení před RS budou rozhodci aplikovat českou kolizní normu, a to nejprve kolizní normu obsaženou v mezinárodní smlouvě. Teprve v případě, že by nepřicházela v úvahu aplikace kolizní normy dle mezinárodní smlouvy, určí se rozhodné právo dle kolizních norem obsažených v ustanovení § 10 odst. 2 ZMPS. V případě, že se však bude jednat o strany smluvního závazkového vztahu se sídlem či pobytem na území Evropské unie, nebudou rozhodci určovat rozhodné právo dle kolizních norem ZMPS, ale podle Římské Úmluvy z roku 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazky. Tato úmluva je nejvýznamnější komunitární úmluvou, která je aplikována ve všech členských státech Evropské Unie a která sjednocuje kolizní úpravu nejvýznamnějších otázek smluvních závazkových vztahů. Římská Úmluva byla transformována do nařízení pod názvem Řím I, které je pro Českou republikou přímo závazné.

V oblasti práva finančního či správního je možné se setkat s tzv. nutně použitelnými normami (imperativními normami), které budou imperativně aplikovány na určité soukromoprávní vztahy, v němž je obsažen mezinárodní prvek. Není však rozhodné, zda jsou či nikoliv součástí rozhodného práva.

Problematikou spadající do části týkající se rozhodného práva v rozhodčím řízení je i otázka aplikace tzv. lex mercatoria neboli transnacionálního práva mezinárodních obchodníků

⁴¹ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ, Rejstřík rozhodnutí RS, Výběr právních vět, rozhodčí nález Rsp 238/92

⁴² Kdo je smluvním státem Vídeňské úmluvy OSN je možné zjistit na webové stránce UNCITRAL www.un.or.at/uncitral/.

v rozhodčím řízení, resp. v mezinárodní obchodní arbitráži, jež představuje určitý svébytný systém norem upravujících právní vztahy vznikající mezi mezinárodními obchodníky. Za součást *lex mercatoria* jsou obvykle považovány: (i) mezinárodní obchodní zvyklosti; (ii) obecně uznané právní principy či zásady; (iii) institucionalizované produkty smluvní svobody jako jsou formulářové smlouvy či obchodní podmínky; (iv) uměle vzniklé soubory zásad mezinárodních smluv či smluvního práva vytvářených soukromě (např. Zásady mezinárodních obchodních smluv vypracované organizací UNIDROIT).⁴³ Dle české právní úpravy rozhodčího řízení však rozhodci rozhodující před RS mohou rozhodovat jen dle hmotného práva či zásad spravedlnosti, nikoliv podle *lex mercatoria*.

E) Ukončení rozhodčího řízení před RS

Závěrečnou fází rozhodčího řízení je jeho ukončení. ZRŘ v § 23 a dále ŘV a ŘM v § 40 odst. 1 stanoví: „*Rozhodčí řízení končí: (i) vydáním rozhodčího nálezu nebo (ii) vydáním usnesení v případech, kdy se nález nevydává....*“ Z pohledu obsahového je řízení ukončeno rozhodnutím ve věci samé, dohodou o předmětu sporu, zpětvzetím žaloby, zastavením řízení.

1) Usnesení o zastavení rozhodčího řízení

K vydání usnesení, kterým se řízení končí, mohou rozhodci přistoupit kdykoliv v průběhu řízení, jestliže to procesní situace umožňuje, a to bez ohledu na to, zda byl či nebyl dostatečně zjištěn skutkový stav věci. Usnesením o tom, že se řízení končí, je v souladu s § 40 ŘV a ŘM rozhodováno zejména v těchto případech:

- Žaloba byla vzata zpět žalobcem.
- Strany uzavřely smír potvrzený rozhodčím senátem bez vydání rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 34 odst. 1 ŘV a ŘM.
- V rámci rozhodování o pravomoci (příslušnosti) RS dle § 23 ŘV a ŘM je zjištěno, že není pravomoc (příslušnost) RS dána.
- V případě nezaplacení poplatku za rozhodčí řízení dle Pravidel RS.

K zastavení rozhodčího řízení dojde logicky i v případě úmrtí strany – fyzické osoby, v případě ukončení konkursního řízení, nebo vyplývá-li z projevů žalobce, že netrvá na projednání a rozhodnutí sporu (a nevezme žalobu zpět) a pokud žalovaný netrvá na projednání žaloby.

Usnesení o zastavení rozhodčího řízení vydává rozhodčí senát, resp. jediný rozhodce. V případě, že rozhodčí senát nebyl ještě ustaven, resp. jediný rozhodce jmenován, vydává

⁴³ Citace: N. Rozehnalová: „Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku, Praha: Aspi Publishing, 2002.

usnesení o zastavení rozhodčího řízení předseda RS. V souladu s § 40 odst. 3 ŘM vydá usnesení o zastavení rozhodčího řízení předsednictvo RS, jestliže dojde při rozhodování o námitce nepřislušnosti nebo pochybnosti o pravomoci (příslušnosti) RS dle § 23 ŘM k závěru, že pravomoc (příslušnost) RS není dána. Nikdo jiný není před RS oprávněn usnesení vydat.

Usnesení o zastavení rozhodčí řízení nezpůsobuje překážku věci rozsouzené (res iudicata), neboť tímto usnesením není rozhodnuto o věci samé. Toto usnesení ani nezpůsobuje konec platnosti rozhodčí smlouvy. Kterákoliv ze stran může kdykoliv podat novou žalobu k RS. Přezkum takového usnesení je vyloučen.

2) Rozhodčí nález

a) Pojem a význam rozhodčího nálezu

Rozhodčí nález je konečným rozhodnutím rozhodců ve věci samé, a zákonem mu jsou přiznávány stejné účinky, jako soudnímu rozsudku. Věcí samou se pak rozumí nárok uplatněný v rozhodčím řízení. Připouští se (§ 34 odst. 3 ŘV a ŘM)⁴⁴, aby bylo rozhodnuto nejprve o části předmětu řízení. V takovém případě se jedná o **částečný rozhodčí nález**. Částečný rozhodčí nález se vydává v případě, že je dostatečně vyjasněna jenom část projednávaného předmětného sporu (např. určitá část žalobního návrhu nebo pouze návrh jen jednoho z více žalobců). V tomto případě rozhodci mohou ohledně této „vyjasněné“ části prohlásit řízení za skončené, vydat částečný rozhodčí nález s tím, že v ostatních částech bude pokračováno v řízení a bude o nich rozhodnuto. Je třeba si uvědomit, že vydáním částečného rozhodčího nálezu nezaniká rozhodcům jejich mandát a ani nezaniká rozhodčí smlouva. Rozhodnutím ve věci samé je i rozhodnutí o základu nároku – tzv. **mezitímní rozhodčí nález**, kdy je účelné nejprve vyřešit otázku, zda uplatňovaný nárok je vůbec opodstatněný a poté teprve projednávat výši takového nároku. Typické je to např. při projednávání žaloby na náhradu škody, kdy je potřeba nejprve vyřešit otázku, zda je zde dána odpovědnost za škodu (tj. odůvodněnost nároku) a poté teprve, je-li zjištěno, že nárok je opodstatněný, projednávat výši způsobené škody. Dle § 34 odst. 4 ŘV a ŘM mohou rozhodci rozhodnout mezitímním rozhodčím nálezem, je-li sporný nárok jak co do důvodu, tak i co do výše, a teprve poté, je-li to třeba (je možné, že žalobce na základě mezitímního rozhodčího nálezu, který bude pro něj nepříznivý, vezme žalobu zpět), pokračovat v řízení o výši nároku a o tom rozhodnout⁴⁵.

⁴⁴ Je zde připuštěna analogie s OSŘ

⁴⁵ Viz např. RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ RS III, s.20, rozhodčí nález Rsp 18/97 – kdy rozhodčí senát vydal na základě návrhu žalující strany mezitímní rozhodčí nález, kterým rozhodl o oprávněnosti návrhu žalobce na úhradu nedoplatku za dodávku určitého zboží. O samotné výši nároku bylo pak rozhodnuto konečným rozhodčím nálezem.

Stejně jako u částečného rozhodčího nálezu rozhodcům vydáním mezitímního rozhodčího nálezu nezaniká mandát ani nezaniká rozhodčí smlouva.

K vydání **konečného rozhodčího nálezu**, jako rozhodnutí meritorního dochází buď v okamžiku, kdy je dostatečně zjištěn skutkový stav věci, nebo pokud v řízení žalovaná strana nárok žalující strany uznala projevem vůle adresovaným rozhodcům, nebo strana žalující se svého nároku stejným způsobem vzdala. Ve všech těchto případech však musí jít o uznání nebo vzdání se celého uplatněného nároku. Konečným rozhodčím nálezem se tedy rozhoduje o všech uplatněných nárocích a protinárocích v konkrétním sporu, včetně nákladů řízení a jeho vydáním rozhodčí řízení končí a zpravidla zaniká rozhodčí smlouva. K vydání rozhodčího nálezu dojde i v případě, že strany uzavřou smír a požádají rozhodce, aby tento smír byl pojat do rozhodčího nálezu, což bude mít zásadní procesní účinek, neboť smír pojatý do rozhodčího nálezu způsobuje překážku věci rozsouzené neboli res iudicata. ZRŘ v § 24 a dále § 29 ŘV a ŘM ostatně rozhodcům ukládá, aby kdykoliv v průběhu řízení působili na strany tak, aby se tyto dohodly na smírném vyřešení sporu.

V případě, že rozhodčí nález neobsahuje odpověď na všechny uplatněné nároky stran, může rozhodčí senát v souladu s § 38 odst. 1 ŘV a ŘM na žádost strany podanou do 30 dnů ode dne doručení rozhodčího nálezu vydat **doplňující rozhodčí nález**.

Obsah rozhodčího nálezu je v ZRŘ upraven velmi stručně. V § 25 ZRŘ je stanoveno, že výrok rozhodčího nálezu má být určitý a že rozhodčí nález musí obsahovat odůvodnění, ledaže by se strany dohodly, že odůvodnění není třeba. Obsah rozhodčího nálezu je však obsažen v ŘV a ŘM, a to v § 35 odst. 1. Rozhodčí nález má obsahovat zejména tyto údaje:

- Název Rozhodčího soudu
- Místo a datum vydání rozhodčího nálezu
- Jména a příjmení rozhodců nebo jediného rozhodce
- Označení stran a dalších účastníků sporu
- Předmět sporu a krátké vylíčení okolností sporu
- Odůvodnění rozhodnutí (pokud se jej strany nevzdaly)
- Podpisy většiny rozhodců nebo jediného rozhodce

Rozhodčí nález je vydán v okamžiku, kdy rozhodci skončí hlasování o rozhodčím nálezem a rozhodčí nález je vyhotoven v písemné formě. V souladu s § 36 odst. 1 ŘV a ŘM se o rozhodčím nálezem usnáší rozhodčí senát v neveřejném hlasování většinou hlasů. Na rozdíl od soudního řízení nemusí být vyhotovován protokol o hlasování. Záleží na samotných rozhodcích, jestli vyhotoví písemný protokol o hlasování a zda-li se stane součástí spisové

dokumentace a spolu s ní bude archivován. Nedojde-li k vyhotovení protokolu o hlasování, je minimálně nezbytné konstatování v rozhodčím nálezu, že byl přijat většinou hlasů nebo jednomyslně. Výrok rozhodčího nálezu se stranám oznamuje ústně, nejsou-li strany přítomny, pak se jim sděluje písemně. V případě, že se v rozhodčím nálezu objeví chyby v psaní nebo počtech či jiné zřejmé nesprávnosti, rozhodci nebo stálý rozhodčí soud tyto chyby v souladu s § 26 ZRŘ a § 38 odst. 2 ŘV a ŘM na žádost stran či z vlastního podnětu (pouze u RS) opraví. Taková oprava však musí být usnesena, podepsána a doručena jako rozhodčí nález.

S doručením rozhodčího nálezu jsou spojeny účinky právní moci, které lze charakterizovat jako konečnost rozhodnutí, jeho závaznost a nezměnitelnost. § 28 odst. 2 ZRŘ stanoví: „*Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání dle § 27, nabývá dnem doručení účinky pravomocného soudního rozhodnutí a je současně vykonatelný.*“ **Doručený rozhodčí nález má stejné právní účinky jako pravomocné soudní rozhodnutí**, přičemž soudní rozhodnutí, které nelze napadnout opravným prostředkem (tj. pravomocné rozhodnutí), je předpokladem pro nabytí formální právní moci a materiální právní moci znamenající nezměnitelnost a závaznost rozhodnutí. Rozhodčí řízení vychází ze zásady jednoinstančnosti, ze které plyne nepřipustnost jakéhokoliv opravného prostředku. Jedinou výjimkou z této zásady je pak možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci (§ 27 ZRŘ), ale jen za předpokladu, že si strany takový přezkum rozhodčího nálezu ujednaly již v rozhodčí smlouvě⁴⁶.

Veškeré rozhodčí nálezy RS opatřené doložkou právní moci a všechny listiny prokazující průběh rozhodčího řízení jsou v souladu s § 29 odst. 1 ZRŘ po dobu 20 let od právní moci rozhodčího nálezu uschovávány v archivu RS nacházejícím se v prostorách sídla RS. Veškeré tyto písemnosti jsou archivovány v listinné podobě (od roku 1998 taktéž na disketě).

b) Přezkoumání rozhodčího nálezu

Jak bylo již výše mnohokrát zmiňováno, jedním z tradičně charakteristických rysů rozhodčího řízení je jeho jednoinstančnost, a proto proti rozhodčímu nálezu není možné dle českého práva podat opravný prostředek. V ZRŘ (§ 27) je však připuštěna možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci (Česká republika patří k nemnoha zemím, které přezkum rozhodčích nálezů ve svých právních předpisech připouštějí) či zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem za splnění zákonem stanovených podmínek: Výslovně je stanoveno, že

⁴⁶ Podrobněji je o přezkumu rozhodčích nálezů pojednáno v Kapitole II, části E), bodu 2, písm b) diplomové práce

když si strany v rozhodčí smlouvě neujednaly přezkoumání rozhodčího nálezu, je jeho přezkoumání vyloučeno. Přezkoumání rozhodčího nálezu lze provést na žádost jedné strany nebo obou stran. Rozhodčí nález mohou přezkoumat jen jiní rozhodci. Žádost o přezkoumání musí být druhé straně zaslána ve lhůtě stanovené v rozhodčí smlouvě, jinak ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení rozhodčího nálezu té straně, která o přezkoumání rozhodčího nálezu žádá. S ohledem na charakter přezkumu jako pokračování v řízení budou rozhodci postupovat shodně s rozhodčím řízením, ve kterém se rozhoduje o meritu věci. Na rozdíl od řízení o řádném opravném prostředku nemají rozhodci přezkoumávající rozhodčí nález rozhodců jiných možnost vrátit věc k novému projednávání, nýbrž mohou buď nález předchozích rozhodců potvrdit, nebo rozhodnout odchylně od výroku přezkoumávaného rozhodčího nálezu. Výsledkem přezkoumání rozhodčího nálezu může tedy být: (i) potvrzení přezkoumávaného rozhodčího nálezu; (ii) změna přezkoumávaného rozhodčího nálezu; (iii) zrušení přezkoumávaného rozhodčího nálezu a zastavení rozhodčího řízení pro nedostatek procesních podmínek řízení.

Vzhledem k tomu, že jedním z hlavních důvodů, proč si strany volí pro rozhodnutí jejich sporu rozhodčí řízení, je jeho vyšší rychlost a flexibilita oproti soudnímu řízení, není v praxi institut přezkoumání rozhodčích nálezů skoro vůbec využíván. Tím, že by strany využívaly možnost přezkumu rozhodčích nálezů, vzdávaly by se tak výše uvedených předností rozhodčího řízení (rychlost, flexibilita atp.).

Je třeba zdůraznit, že přezkoumávat lze pouze rozhodčí nálezy, nikoliv usnesení rozhodců (i když půjde o usnesení o zastavení rozhodčího řízení), a to pouze jinými rozhodci. Obecné soudy nedisponují žádným oprávněním přezkoumávat nálezy či usnesení rozhodců.

c) Zrušení rozhodčího nálezu

Zrušení rozhodčího nálezu je zvláštní institut, prostřednictvím kterého stát vykonává kontrolu nad tím, zda byly splněny základní podmínky pro projednávání a rozhodnutí věci před rozhodci a tedy základní podmínky pro to, aby bylo suspendováno ústavní právo domáhat se svých práv u nestranného a nezávislého soudu ve smyslu ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny. Obecný soud tím plní i svou kontrolní funkci ve vztahu k rozhodčímu řízení. Je třeba zdůraznit, že **institut zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem**, upravený v ustanovení § 31 ZRŘ a násl., **není žádným opravným prostředkem proti rozhodčímu nálezu**. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem může ve státě, na jehož území byl rozhodčí nález vydán, podat kterákoli strana, a to ve lhůtě 3 měsíců od doručení rozhodčího nálezu, jestliže:

- Rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu⁴⁷.
- Rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje (půjde např. o případ, kdy rozhodčí smlouva nebyla uzavřena písemně, byla uzavřena na dobu určitou a ta uplynula před skončením rozhodčího řízení apod.)
- Ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem (např. rozhodčí nález byl vydán někým jiným než tím, na kom se strany jako na rozhodci v rozhodčí smlouvě dohodly)
- Rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců
- Straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat
- Rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému
- V případě, že se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat obnovu řízení⁴⁸

Obecný soud má pak při rozhodování o zrušení rozhodčího nálezu dvě možnosti:

- ❖ **Zamítne návrh** na zrušení rozhodčího nálezu, dojde-li k závěru, že zde neexistují důvody pro jeho zrušení ve smyslu ustanovení § 31 ZRŘ a dále v případě, že se strana domáhá zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neplatnosti, zrušení rozhodčí smlouvy či z důvodu toho, že se rozhodčí smlouva na dohodnutou věc nevztahuje, nebo z důvodu nezpůsobilého či nepovolného rozhodce, přičemž tuto námitku neuplatnila, ač mohla, v rozhodčím řízení dříve, než se pustila do jednání o věci samé.
- ❖ **Zruší rozhodčí nález** – postup po zrušení rozhodčího nálezu pak bude záviset na důvodech jeho zrušení, neboť dojde-li soud ke zrušení z důvodu nearbitrality sporu nebo neexistence rozhodčí smlouvy, bude soud, po nabytí právní moci takového rozhodnutí, na návrh jedné ze stran pokračovat v řízení. V případě, že rozhodčí smlouva zůstává v platnosti, bude pokračováno v rozhodčím řízení, pouze původní rozhodci budou z projednávání věci vyloučeni.

Podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu soudem nemá vliv na právní moc a vykonatelnost rozhodčího nálezu. Ustanovení § 32 odst. 2 ZRŘ upravuje možnost podat návrh

⁴⁷ Ve kterých věcech je možno platně uzavřít rozhodčí smlouvu viz Kapitola I., bod C) diplomové práce

⁴⁸ Viz § 228 odst. 1 písm. a) a b) OSŘ

na odklad vykonatelnosti rozhodčího nálezu jen tehdy, jestliže by neprodleným výkonem hrozila závažná újma.

V samotných Řádech RS nenalezneme žádné ustanovení týkající se zrušení rozhodčích nálezů soudem, neboť rozhodčí řízení před RS skončilo vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesením o zastavení rozhodčího řízení a do procesu zrušení rozhodčího nálezu nemá RS právo zasahovat.

Je třeba si uvědomit, že v případě rozhodčího nálezu vydaného v tuzemském rozhodčím řízení o mezinárodním sporu se bude postupovat dle Evropské úmluvy, neboť její ustanovení mají v tomto případě přednost před ustanoveními ZRŘ. Evropská úmluva obsahuje podobné důvody pro zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem jako ZRŘ.

d) Uznání a výkon rozhodčího nálezu

V případě, že povinná strana dobrovolně nesplní povinnosti uložené jí rozhodčím nálezem, nezbude oprávněné straně nic jiného, než požádat soud o výkon rozhodčího nálezu. Při výkonu rozhodčího nálezu je nutné rozlišovat, zda jde o výkon rozhodčího nálezu vydaného v rozhodčím řízení na území ČR nebo v zahraničí. Každý z nich bude totiž podléhat jinému právnímu režimu. Rozhodčí nález vydaný v rozhodčím řízení na území České republiky je dle českého práva českým rozhodčím nálezem, ať už se jednalo o vnitrostátní či mezinárodní spor. Takový rozhodčí nález není potřeba v případě návrhu na jeho výkon podaném na území České republiky uznávat rozhodnutím obecného soudu.

Soudem příslušným pro provedení výkonu (exekuce) českého rozhodčího nálezu je obecný soud povinného. RS nedisponuje žádným oprávněním souvisejícím s výkonem rozhodčího nálezu, který byl v řízení před ním vydán. Exekuční soud nezkoumá, zda povinný skutečně nesplnil povinnost uloženou mu rozhodčím nálezem. V tomto ohledu se spokojí s tvrzením oprávněné strany. Povinný (i v případě, že nepodal návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem) se pak může v souladu s § 35 ZRŘ bránit návrhem na zastavení exekuce kdykoli v jejím průběhu. Návrh na zastavení výkonu rozhodčího nálezu může povinný podat zejména:

- Je-li dán důvod uvedený v § 268 OSŘ
- Rozhodčí nález je postižen vadou uvedenou v § 31 písm.a), d) nebo f) ZRŘ⁴⁹
- Strana, která musí mít zákonného zástupce, nebyla v rozhodčím řízení takovým zástupcem zastoupena a její jednání nebylo dostatečně schváleno

⁴⁹ Tj. – rozhodčí nález byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu; - rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců; - rozhodčí nález odkazuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému

- Ten, kdo vystupoval v rozhodčím řízení jménem strany nebo jejího zákonného zástupce, nebyl k tomuto zmocněn a jeho jednání nebylo ani dodatečně schváleno

Obecný soud provádějící výkon rozhodčího řízení pak přeruší toto řízení a uloží povinnému, aby do 30 dnů podal u příslušného obecného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Jestliže tak povinný neučiní, pokračuje soud v řízení o výkon rozhodčího nálezu, a to v souladu s příslušnými ustanoveními části šesté OSŘ.

Složitější je situace v případě cizích rozhodčích nálezů, tj. nálezů, které byly vydány na území cizího státu. Pro to, aby cizí rozhodčí nález mohl být na území České republiky vykonán je potřeba takový rozhodčí nález nejprve uznat. Za uznání cizího rozhodčího nálezu se považuje skutečnost, že cizímu rozhodčímu nálezu se přičítají stejné právní účinky, jako by šlo o tuzemský rozhodčí nález. ZRŘ vyžaduje (§ 38) jako základní podmínku pro uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů v ČR zaručení vzájemnosti. Jde o to, aby cizí stát, na jehož území byl rozhodčí nález vydán, uznával a vykonával rozhodčí nálezy vydané na území České republiky. U rozhodčích nálezů pak půjde především o vzájemnost formální, která bude zajištěna dvoustrannou či mnohostrannou úmluvou (Newyorskou a Washingtonskou úmluvou). Cizí rozhodčí nález nelze v souladu s § 39 ZRŘ uznat a vykonat, jestliže:

- Rozhodčí nález není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný
- Rozhodčí nález je stížen vadou uvedenou v § 31 ZRŘ, pro kterou lze rozhodčí nález zrušit (viz výše)
- Rozhodčí nález odporuje tuzemskému veřejnému pořádku

V otázce uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů má zásadní význam Newyorská úmluva, podle které má každý smluvní stát Newyorské úmluvy povinnost uznat cizí rozhodčí nález – tj. rozhodčí nález vydaný na území jiného smluvního státu za závazný a povolit jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde je uplatňován.

3) Náklady rozhodčího řízení

Náklady rozhodčího řízení slouží k úhradě celého řízení. Vzorový zákon UNCITRAL, Evropská úmluva ani ZRŘ neobsahují úpravu nákladů rozhodčího řízení. Oproti tomu jsou náklady rozhodčího řízení obecně upraveny v Rozhodčích pravidlech UNCITRAL a podrobně pak v Pravidlech o nákladech řízení RS (dále jen „Pravidla RS“), která jsou dle § 41 ŘV a ŘM jejich nedílnou součástí. Tato Pravidla jsou pak odlišná v závislosti na tom, zda se jedná o spor vnitrostátní či mezinárodní.

Dle § 1 Pravidel RS tvoří náklady rozhodčího řízení pro vnitrostátní spory i mezinárodní spory (i) poplatky za rozhodčí řízení (viz níže), (ii) zvláštní náklady vznikající RS a (iii) vlastní výlohy stran (viz níže). U mezinárodních sporů ještě dále přistupují (iv) tzv. správní náklady RS.

Ad (i) **Poplatek za rozhodčí řízení** slouží k částečnému krytí všeobecných nákladů spojených s činností RS, platí se za každé projednávání sporu podle hodnoty předmětu sporu, který je povinen zaplatit žalobce při podání žaloby a žalovaný při uplatnění proti nároku námitkou započtení. V případě nezaplacení poplatku za rozhodčí řízení se věc stejně jako v řízení soudním nebude projednávat a řízení bude zastaveno. Vedlejší účastník, který byl v souladu s § 13 ŘV a ŘM připuštěn k projednávání sporu, je také povinen daný poplatek zaplatit. Výše poplatku za rozhodčí řízení se vždy stanoví v závislosti na hodnotě předmětu sporu, a to dle Sazebníku uvedeného v příloze k Pravidlům RS. U vnitrostátních sporů je poplatek vypočítáván a placen v Kč, u mezinárodních sporů se vypočítává zpravidla v měně, v níž je vyjádřena hodnota sporu. Zahraniční subjekty poplatek hradí ve volně směnitelné měně dle kurzovního lístku ČNB platného v den podání žaloby. V případě urychleného řízení s vydáním rozhodčího nálezu do 1 měsíce se poplatek zvyšuje o dalších 75% (v případě vydání rozhodčího nálezu do 3 měsíců u vnitrostátních sporů a 4 měsíců u mezinárodních sporů se poplatek zvyšuje o 50%). Poplatek se dále zvyšuje v případě mezinárodního sporu, jestliže se řízení účastní více než dvě strany – poplatek se zde zvyšuje za každého dalšího účastníka a v případě vnitrostátního sporu tehdy, koná-li se jednání a vynáší-li se rozhodnutí v jiném jazyce než v češtině a slovenštině. Poplatek za rozhodčí řízení lze i snížit, a to jen u mezinárodního sporu tehdy, jestliže spor rozhoduje jediný rozhodce, ve zjednodušeném řízení (zde se poplatek snižuje o 30%) a dále vydává-li se rozhodčí nález bez odůvodnění (zde se poplatek snižuje o 20%). Vezme-li žalobce žalobu nebo žalovaný svou námitku zpět nejpozději v den předcházející dni, ve kterém bylo nařízeno první ústní jednání, nebo strany uzavřely smír, je vráceno žalobci či žalovanému 50% zaplaceného poplatku. Poplatek za rozhodčí řízení zpravidla hradí strana, která ve sporu neuspěla (tzn. podlehe-li žalobce, ponese si poplatek ze svého, podlehe-li žalovaný, je povinen uhradit žalobci jím zaplacený poplatek.)⁵⁰ Strany se však mohou dohodnout i na jiném rozdělení poplatku, což připouští § 5a Pravidel RS.

⁵⁰ Viz např. RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ RS II, s. 12, Náklady řízení – pasivita strany žalované, rozhodčí nález Rsp 68/95, ve kterém rozhodčí senát přiznal žalující straně též náhradu nákladů řízení, neboť řádně prokázala skutečnosti prokazující uplatňovaný nárok a strana žalovaná, které byla řádně doručena žaloba i předvolání k ústnímu jednání, se k jednání nedostavila.

Ad (ii) **Zvláštní náklady vznikající RS**. Tyto náklady vznikají především v souvislosti s prováděním důkazů, pořizováním překladů písemností, konáním ústního jednání mimo sídlo RS, vyplácením tlumočeného, cestovné a pobytové výlohy zahraničních rozhodců apod. Tyto náklady se hradí ve skutečné výši v jaké vznikly. Ke krytí zvláštních nákladů RS jsou strany povinny složit přiměřenou zálohu ve výši a lhůtě stanovené předsednictvem RS, rozhodčím senátem nebo tajemníkem RS.

Ad (iii) **Vlastní výlohy stran** jsou výdaje, které strany vynakládají v souvislosti s ochranou svých zájmů (tj. cestovné, odměny za právní zastoupení apod.). Tyto výlohy si každá strana nese zpravidla sama. V rozhodčím nálezu nebo usnesení o zastavení rozhodčího řízení může být v odůvodněných případech přiznána částečná náhrada jejich výloh. *Výjimečného ustanovení § 12 Pravidel RS je možné použít a přisoudit tak žalující straně celé požadované náklady nebo jejich nějakou část pouze tehdy, prokáže-li se, že strana žalovaná v průběhu řízení učinila neúčelné nebo nesvědomité kroky. Takové nesvědomité kroky se spatřují též v soustavném odmítání přebírat zásilky RS na adrese žalované strany a neopodstatněných žádostech žalované strany o odročení nařízených ústních jednání. Proto je nutno v takových případech přiznat žalující straně výjimkou z ustanovení § 12 Pravidel určitou částku.*⁵¹

Ad (iv) **Správní náklady stran** jsou režijní náklady vzniklé RS v souvislosti s projednáváním mezinárodního sporu. Zde půjde např. o cestovní a pobytové výlohy českých rozhodců, členů předsednictva, telekomunikační náklady. Tyto náklady jsou hrazeny paušální částkou vedle poplatku za rozhodčí řízení.

⁵¹ Citace: RETROSPEKTIVA ROZHODNUTÍ RS II, s. 11, Náklady řízení – výlohy stran, rozhodčí nález RSp 54/95

Přehled nákladů rozhodčího řízení spolu s aplikací na jednotlivé případy

Poplatek za rozhodčí řízení – vnitrostátní spory	Poplatek za rozhodčí řízení – mezinárodní spory
3% z hodnoty předmětu sporu <ul style="list-style-type: none"> ➤ nejméně 7.000,- Kč ➤ nejvíce 1.000.000,- Kč 	Do hodnoty předmětu sporu 100.000,- Kč <ul style="list-style-type: none"> ➤ 10.000,- Kč Od hodnoty předmětu sporu 100.000,- Kč <ul style="list-style-type: none"> ➤ vždy je stanoveno určité procento z určité hodnoty sporu + paušál na správní náklady⁵²
Př.: Hodnota sporu 450.000,- Kč Poplatek za rozhodčí řízení: <u>13.500,- Kč</u>	Př.: Hodnota sporu 450.000,- Kč Poplatek za rozhodčí řízení: 25.000,- Kč a 8 % z částky hodnoty sporu převyšující 250.000 Kč = <u>41.000,- Kč</u> + paušál na správní náklady 24.000,- Kč

Poplatek za urychlené rozhodčí řízení – vnitrostátní spory	Poplatek za urychlené rozhodčí řízení – mezinárodní spory
<u>Spor rozhodnutý do 1 měsíce</u> – poplatek se zvyšuje o 75% Př.: Hodnota sporu 450.000,- Kč - poplatek za rozhodčí řízení: <u>23.625,- Kč</u>	<u>Spor rozhodnutý do 1 měsíce</u> – poplatek se zvyšuje o 75% Př.: Hodnota sporu 450.000,- Kč - poplatek za rozhodčí řízení: <u>71.750,- Kč</u>
<u>Spor rozhodnutý do 3 měsíců</u> – poplatek se zvyšuje o 50% Př.: Hodnota sporu 450.000,- Kč – poplatek za rozhodčí řízení: <u>20.250,- Kč</u>	<u>Spor rozhodnutý do 4 měsíců</u> – poplatek se zvyšuje o 50% Př.: Hodnota sporu 450.000,- Kč – poplatek za rozhodčí řízení: <u>61.500,- Kč</u>

⁵² Viz Sazebník nákladů rozhodčího řízení pro mezinárodní spory, dostupný m.j. na webových stránkách www.arbcourt.cz

KAPITOLA III.: Vztah soudů rozhodčích a soudů obecných

A) Pomocná a kontrolní funkce soudů

Dvěmi základními funkcemi, které ve vztahu k soudům rozhodčím realizují soudy obecné jsou zejména:

- *funkce pomocná*
- *funkce kontrolní*

Obecné soudy tyto funkce ve vztahu k soudům rozhodčím plní v různých fázích řízení a v různém rozsahu. Zatímco pomocná funkce obecných soudů se uskutečňuje téměř ve všech fázích rozhodčího řízení, s kontrolní funkcí obecných soudů se můžeme setkat až ve fázi ukončení rozhodčího řízení, tj. v okamžiku vydání rozhodčího nálezu.

Jak již bylo výše uvedeno, rozhodci nedisponují stejnými pravomocemi jako soudy v civilním procesu. S ohledem na skutečnost, že v rozhodčím řízení se neuplatňuje žádná forma donucení vůči stranám a třetím osobám, je v určitých případech potřeba zásahu státního orgánu – soudu, který je způsobilý a příslušný takový nedostatek pravomoci zhojit provedením konkrétního procesního úkonu. Tato role obecných soudů je velmi důležitá, neboť neprovedení těchto úkonů by bránilo řádnému průběhu rozhodčího řízení a mohlo by ve svém důsledku vést k protiprávnímu *denegatio iustitiae* neboli odepření výkonu spravedlnosti. Stát tak prostřednictvím těchto dvou funkcí obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení zajišťuje jednotnou ochranu ohroženým a porušeným právům (čl. 36 odst. 1 Listiny)

1) Funkce pomocná:

Jak bylo již výše zmíněno, projevuje se pomocná funkce obecných soudů ve vztahu k rozhodčímu řízení téměř ve všech fázích rozhodčího řízení. V okamžiku před zahájením rozhodčího řízení či před zahájením jednání ve věci samé spolupůsobí obecný soud při (i) **jmenování náhradního rozhodce** a dále při (ii) **vyloučení rozhodce**: Tak dle § 9 odst. 1 ZRŘ *jmenuje soud rozhodce, popř. předsedajícího rozhodce v případě, že strana, která má jmenovat rozhodce, tak neučiní do 30 dnů od doručení výzvy druhé strany, nebo nedohodnou-li se jmenovaní rozhodci ve stejné lhůtě na předsedajícím rozhodci, pokud se strany*

nedohodly jinak. Takový návrh může podat kterákoliv strana. Stejně tak bude obecný soud rozhodovat o osobě náhradního rozhodce v případě, kdy se jmenovaný rozhodce vzdá své funkce nebo nemůže činnost rozhodce vykonávat, a to na návrh kterékoliv strany, pokud se strany nedohodly jinak (§ 9 odst. 2 ZRŘ). O vyloučení rozhodce bude obecný soud rozhodovat tehdy, pokud se u rozhodce vyskytnou okolnosti, které mu brání v souladu s § 11 ZRŘ v řádném výkonu své funkce, nezpůsobilý rozhodce se dobrovolně nevzdá své funkce a kterákoliv strana podá obecnému soudu návrh na vyloučení takového rozhodce. V okamžiku, kdy je již rozhodčí řízení zahájeno a probíhá, je zapotřebí pomocné funkce obecných soudů zejména tehdy, je-li potřeba nařídit (i) **předběžné opatření**⁵³, dále při procesu (ii) **dokazování**⁵⁴, či (iii) **zprostit rozhodce mlčenlivosti**. I když o problematice předběžného opatření a dokazování bylo již pojednáno výše, není jistě nadbytečné zopakovat, že rozhodci nemají pravomoc k vydání předběžných opatření ani oprávnění k jejich navrhování. V souladu s úpravou obsaženou v § 22 ZRŘ může jedině soud na návrh kterékoliv strany nařídit (a to jak před zahájením, tak i v průběhu rozhodčího řízení) předběžné opatření, pokud by byl výkon v budoucnu vydaného rozhodčího nálezu ohrožen. Co se týká procesu dokazování, nastupuje pomocná funkce obecných soudů v okamžiku, kdy určitý důkaz není v rozhodčím řízení poskytnut dobrovolně (zásada dobrovolnosti poskytnutí důkazů před rozhodci je zakotvena v § 20 odst. 1 ZRŘ. V souladu s § 20 odst. 2 a 3 ZRŘ je soud povinen na žádost rozhodců daný procesní úkon provést, pokud takový procesní úkon není podle zákona nepřijatelný, přičemž náklady řízení, které soudu vznikly provedením procesních úkonů, hradí soudu stálý rozhodčí soud nebo rozhodci (v případě řízení ad hoc). Povinnost rozhodců zachovávat mlčenlivost vyplývají jak z povahy řízení samého, tak je přímo zakotvena v § 6 ZRŘ. Je reálné si představit, že se může během řízení vyskytnout situace, kdy bude nutné, aby rozhodce byl povinnosti mlčenlivosti zbaven. V případě, že rozhodce nebude zbaven mlčenlivosti stranami, je nutné aby jej této povinnosti zbavil soud. O zproštění mlčenlivosti rozhodne z vážných důvodů předseda okresního soudu, v jehož obvodu má rozhodce bydliště. Pokud rozhodce nemá bydliště na území ČR, rozhodne předseda obvodního soudu pro Prahu 1. Ve fázi po vydání rozhodčího nálezu se z pomocných funkcí soudu uplatňuje především archivace rozhodčího nálezu (tato funkce se však uplatňuje jen ve vztahu k rozhodčímu řízení ad hoc, neboť stále rozhodčí soudy mají povinnost archivovat rozhodčí nálezy a související listiny samy - viz § 29 odst. 1 ZRŘ), nařízení výkonu

⁵³ K otázce předběžného opatření v rozhodčím řízení viz výše - Kapitola II.: Zahájení a průběh rozhodčího řízení před RS, část D), bod 2 diplomové práce

⁵⁴ K otázce dokazování v rozhodčím řízení viz výše - Kapitola II.: Zahájení a průběh rozhodčího řízení před RS, část D), bod 4 diplomové práce

rozhodčího nálezu, který nebyl dobrovolně plněn a opět zproštění mlčenlivosti rozhodce. Důležitější je pomocná funkce obecných soudů v případě, kdy rozhodčí nález je pravomocný a vykonatelný, avšak nedošlo k dobrovolnému plnění, v tomto okamžiku může podat oprávněná strana návrh na výkon rozhodčího nálezu u obecného soudu. Obecný soud pak postupuje v souladu s ustanovením § 274 OSŘ.

2) Funkce kontrolní:

Kontrolní funkce soudu může zasáhnout rozhodčí řízení až po jeho ukončení vydáním rozhodčího nálezu a projevuje se pravomocí soudu :

- zrušit rozhodčí nález
- odložit vykonatelnost rozhodčího nálezu
- zastavit výkon rozhodčího nálezu

(O výše zmíněných institutech bylo již podrobně pojednáno výše - KAPITOLA II, část E) Ukončení rozhodčího řízení před RS).

Hlavním cílem zavedení kontrolní funkce soudu (tj. zejména možnost soudu zrušit rozhodčí nález) je kontrola nad plněním základních předpokladů v souvislosti s delegací moci soudní na soukromé subjekty. Smyslem institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem je především umožnit, aby nedošlo k suspendování práva na soudní ochranu v souladu s čl. 36 odst. 1 Listiny. Stát v případě zrušení rozhodčího nálezu poskytuje kontrolní mechanismus, kterým chrání procesní subjekty proti nezákonnému či svévolnému postupu rozhodců.

B) Závěrečné srovnání výhod a nevýhod rozhodčího a soudního řízení

Jaký je vztah rozhodčího a soudního řízení? Jaké jsou vzájemné výhody a nevýhody rozhodčího a soudního řízení? V odborných publikacích se často setkáváme s názorem či tvrzením, že rozhodčí řízení má řadu předností před řízením soudním, zejména je zmiňována jeho pružnost, neformálnost, rychlost či efektivita vedení řízení. Je třeba si uvědomit, že oba dva způsoby vedení sporu mají jak své přednosti, tak i samozřejmě nedostatky, které se objevují v jednotlivých situacích ve vztahu ke konkrétnímu typu sporu a okolnostem vyskytujících se v průběhu řízení. Co může být např. u soudního řízení považováno za výhodu (tj. např. formálnost řízení), může být současně z jiného pohledu pocíťováno jako nevýhoda či nedostatek. Není tudíž možné jednoznačně stanovit, zda je výhodnější řešit spory před obecným soudem či v rozhodčím řízení.

Řízení před obecnými soudy stále patří k základní a nejrozšířenější metodě řešení sporů, přičemž smyslem soudního řízení je zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných

zájmů účastníků. Soudní řízení je oproti řízení rozhodčím řízením více formálním, neboť procesní normy upravující civilní proces mají kogentní povahu, není tudíž možné, aby si účastníci dohodli vlastní postup dle svého volného uvážení. Tato formálnost civilního procesu může být pocíťována jako výhoda v tom smyslu, že účastníkům sporu je zaručeno, že jejich spor bude vyřešen dle postupu zakotveného v zákoně, a tím jim bude zajištěna dostatečná procesní ochrana. Rozhodčí řízení bylo zavedeno a rozšířeno především z důvodu potřeby vytvořit alternativu k řízení soudnímu, která by stranám umožnila rozhodnout spor rychleji a s menší formálností, jež stranám dovolí dojednat si procesní pravidla postupu rozhodčího řízení či stanovit, že daný spor bude řešen podle řádu stálého rozhodčího soudu. V rozhodčím řízení, a to zejména v rozhodčím řízení ad hoc mohou strany ovlivnit mnoho aspektů v postupu řízení a omezit tak zbytečné prodlužování řízení. Tato volnost stran však může být chápána jako nevýhoda v tom smyslu, že kterákoliv ze stran (zejména pak žalovaný) může tuto svou volnost lehce zneužít ku vlastnímu prospěchu s cílem oddálit vyřešení sporu. Neformálnost rozhodčího řízení je možné chápat jako přednost pouze tehdy, pokud ji obě strany využijí ve svůj prospěch. Pokud se strany chtějí vyhnout těmto překážkám, je vždy lepší zvolit si určitý postup řízení zakotvený v rádech stálých rozhodčích soudů. Jak již bylo v diplomové práci několikrát zmíněno, i přes skutečnost, že stát delegoval soudní moc ze státních orgánů – soudů na soukromé osoby v rozhodčím řízení, neomezil svou pravomoc zcela, neboť prostřednictvím institutů jako je zrušení rozhodčího nálezu vytváří kontrolní mechanismus, kterým chrání procesní subjekty proti nezákonnému či svévolnému postupu rozhodců.

Mezi hlavní a nejvíce zdůrazňované výhody rozhodčího řízení je tak možné zařadit především následující aspekty rozhodčího řízení:

- Strany si vybírají sudiště, přičemž mají možnost libovolně si vybrat rozhodce nebo rozhodčí soud a současně si samy určit počet rozhodců tak, že si sjednají, že spor bude rozhodovat jeden nebo více rozhodců; rozhodce si strany vybírají dle svého vlastního uvážení, není jim přidělován dle rozvrhu práce jako je tomu u soudců obecných soudů. I zde však platí, že rozhodci musí při projednávání sporu postupovat vždy nezávisle a nestranně.
- Strany mají vliv na stanovení pravidel pro postup řízení, a to tím, že zvolí některý existující řád stálého rozhodčího soudu anebo zformulují svá individuální pravidla.
- Rozhodčí řízení je oproti řízení před obecnými soudy, kde je princip veřejnosti výslovným požadavkem jak Evropské Úmluvy (čl. 6 odst. 1), tak Ústavy (čl.

96 odst. 2) a Listiny (čl. 38 odst. 2) a představuje realizaci jednoho ze základních lidských práv – práva na spravedlivý proces, neveřejné, což stranám poskytuje možnost utajení sporu samotného, ale i vlastního průběhu rozhodčího řízení.

- Strany si mohou libovolně zvolit jazyk, ve kterém se řízení povede. Rozhodci přijímají oproti obecným soudům listiny v originálních zněních a strany mají možnost vybrat si rozhodce, který umí jazyk řízení.
- Strany si mohou ujednat, že daný spor bude rozhodován podle zásad spravedlnosti neboli „ex aequo et bono“ bez aplikace konkrétních právních předpisů.
- Jednoinstančnost rozhodčího řízení, a tudíž i větší rychlost rozhodčího řízení, neboť rozhodčí nález může být přezkoumán jinými rozhodci jen pokud se na tom strany dohodly.
- Proces získání právní moci a vykonatelnosti rozhodčího nálezu je mnohem rychlejší než v případě soudního řízení, neboť jakmile je písemné vyhotovení rozhodčího nálezu doručeno stranám a nelze-li rozhodčí nález přezkoumat nebo lhůta k přezkoumání již marně uplynula, nabývá rozhodčí nález dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný
- Rozhodčí nálezy jsou snadněji vykonatelné v cizích státech, neboť většina států je smluvním státem mnohostranných úmluv o uznání a výkonu rozhodčích nálezů (př. Newyorská úmluva)
- Přestože rozhodci vydávají rozhodčí nálezy zcela samostatně bez ingerence soudů obecných, jsou strany chráněny před hrubými nesprávnostmi rozhodčího nálezu, resp. rozhodčího řízení, jež jeho vydání předchází, a to prostřednictvím možnosti podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem či zastavením jeho výkonu.
- I náklady řízení v rozhodčím řízení mohou být nižší než v řízení před obecnými soudy. Nižší náklady mohou ovlivnit např. jednoinstančnost rozhodčího řízení, kratší doba řízení, využití rozhodců jako znalců a odborníků a možnost přesunu místa jednání. Nelze však všeobecně konstatovat, že náklady rozhodčího řízení jsou nižší než náklady řízení soudního, neboť skladba jednotlivých poplatků se u rozhodčího a soudního řízení odlišuje. Záleží na výši hodnoty předmětu sporu. Před rozhodčím soudem je výhodnější

řešit spory až od určité hodnoty projednávaného sporu (nejméně 200.000,- Kč). Je však pravdou, že vyšší poplatek je často u rozhodčího řízení vykompenzován vyšší rychlostí a flexibilitou, což bude u určitých druhů sporů považováno za podstatnější, než-li nižší vynaložené náklady.

Jako další výhodu rozhodčího řízení je možné považovat zavedení tzv. **on-line rozhodčího řízení před RS**, a to s účinností od 1.6.2004, které je založeno na tom, že veškeré řízení probíhá prostřednictvím elektronických podání bez nařízení ústního jednání, což nepochybně vede ke zkrácení doby čekání na vydání rozhodčího nálezu. Úpravu on-line rozhodčího řízení nalezneme ve Zvláštním dodatku Řádu pro rozhodčí řízení on-line (dále jen „Řád on-line“). Řád on-line umožňuje konat rozhodčí řízení a rozhodovat spory prostřednictvím Internetu v případě, že si toto strany sjednaly a podrobily se Řádu on-line. Rozhodčí nález vydaný v tomto řízení není rozhodnutím vydaným elektronickým médiem, nýbrž rozhodnutím vydaným prostřednictvím tohoto média. Řízení on-line se nevztahuje jen na nově uzavřené rozhodčí smlouvy, použití Řádu on-line je možné sjednat i pro již existující rozhodčí smlouvy v podobě dodatku k takové smlouvě nebo jako novou rozhodčí smlouvu, jež nahradí rozhodčí smlouvu původní. Rozhodčí řízení on-line se zahajuje a úhrada poplatků za toto řízení se hradí prostřednictvím administračního místa RS, kterým je internetová adresa www.arbcourtonline.cz. U tohoto typu řízení je především zajímavá otázka doručování a běhu lhůt. Dle § 4 Řádu on-line jsou veškerá podání považována za doručena až dnem jejich přijetí RS, přičemž lhůty počínají běžet dnem přijetí podání RS. Je tedy nerozhodné datum uvedené v potvrzení o odeslání odesílatele. Toto je důležité si uvědomit především v případě, že by některá podání byla učiněna ze zahraničí, kde nelze vyloučit vznik podstatných časových rozdílů mezi dobou odeslání a dobou přijetí RS, to nejen z důvodů rozdílů v časových pásmech, nýbrž i z technických důvodů např. na zprostředkujících serverech. Vzhledem k tomu, že veškerá podání a písemnosti musí být v rozhodčím řízení on-line v souladu s § 3 odst. 3 Řádu on-line doručována prostřednictvím komunikačních prostředků Internetu, je zřejmé, že i veškeré důkazy musí být připojeny v elektronické podobě, což vylučuje provedení jakýchkoliv jiných důkazů než listinných. Listinné důkazy musí být k příslušnému podání připojeny buď ve formátu textovém, nebo v nascanované podobě, a to nejčastěji ve formátu „jpg“ či „pdf“. Místem, kde je umístěna – evidována žaloba, vyjádření, popř. protižaloba protistrany, veškeré důkazy a veškerá sdělení RS či rozhodnutí učiněná RS ve věci je tzv. sudiště, což je zvláštní stránka v rámci intranetového systému s dočasným přístupem, přičemž přístup k této stránce je vázán na použití přístupového hesla, které RS sdělí stranám a rozhodci. Taktéž rozhodčí nález bude uveřejněn na tomto sudišti, přičemž

platí, že dnem vydání rozhodčího nálezu je den jeho uveřejnění na sudišti. Toto sudiště zůstává účastníkům on-line rozhodčího řízení přístupné po dobu 30 dnů ode dne vydání rozhodčího nálezu, po uplynutí této lhůty je účastníkům přístup odepřen. RS může na žádost účastníka vydat rozhodčí nález, popř. jiný dokumentu vedený na sudišti, taktéž v listinné podobě. Tento způsob vedení sporu umožňuje nejen podstatné urychlení vyřizování sporů, ale i snížení výloh vznikajících stranám při účasti v řízení a znamená další posunutí flexibility rozhodování sporů v rozhodčím řízení. Jedná se o výjimečný způsob vedení sporu, který by byl jistě žádoucí i v rámci řešení sporů před obecnými soudy.

Důvodem proč je rozhodčí řízení, a to zejména rozhodčí řízení před RS stále častěji využíváno k řešení majetkových sporů, což je možné doložit statistikou o počtu sporů u RS⁵⁵ je zejména **rychlejší vyřešení sporu** oproti civilnímu procesu, a to zejména z důvodu jednoinstančnosti⁵⁶ (s využitím opravných prostředků v soudním řízení někdy dochází k oddálení vyřešení sporu a výkonu daného rozhodnutí) možnosti volby tzv. urychleného rozhodčího řízení⁵⁷ či on-line řízení, jednodušších procesních pravidel, jež jsou mnohem méně formální proti pevně stanoveným procesním pravidlům v civilním procesu, vyznačujícím se značnou složitostí. Tyto a další již výše zmíněné faktory přispívají k stále vyšší oblíbenosti a rozšíření rozhodčího řízení, zejména organizovaného stálými rozhodčími soudy, a to především v mezinárodním obchodním styku, kde zájem na rychlém projednání a rozhodnutí sporu je především z důvodu obvykle vysoké hodnoty předmětu sporu velmi značný.

Jako nevýhoda může být u rozhodčího řízení pocíťována skutečnost, že na strany sporu je do jisté míry přenášena odpovědnost, a to například při volbě rozhodce či místa řízení. Vzhledem k tomu, že v rozhodčím řízení zákon strany nikterak neomezuje při volbě rozhodců, nesou strany samy případné riziko chybného výběru rozhodce. Toto riziko mohou eliminovat především výběrem rozhodce z listiny rozhodců vedené RS jak pro vnitrostátní, tak mezinárodní spory⁵⁸, kde převážná část rozhodců má odborné právnické vzdělání.

⁵⁵ Viz Příloha č. 1 – „Přehled počtu sporů u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

⁵⁶ „Osvěžující rychlost je nepochybnou předností arbitráže. RS rozhoduje v průměru během šesti měsíců, přičemž délka řízení se stále zkracuje...“ Citace: P. Rubeš, Arbitráž: „Dohoda možná, rychlost jistá“. Ekonom, 2002, č. 46, s. 50

⁵⁷ O urychleném rozhodčím řízení je podrobně pojednáno v Kapitole II, části A) Základní zásady rozhodčího řízení

⁵⁸ K 5.4. 2006 bylo na listině rozhodců vedené RS zapsáno 276 rozhodců pro mezinárodní spory a 217 rozhodců pro vnitrostátní spory (zdroj: webové stránky: www.arbcourt.cz)

I přes veškeré uvedené výhody rozhodčího řízení, i přes neustálý nárůst počtu sporů projednávaných v rozhodčím řízení zůstává řízení před obecnými soudy základním a nejvíce frekventovaným způsobem projednávání a rozhodování sporů. Je však třeba poukázat na stále se zvyšující celkovou hodnotu předmětu sporů projednávaných a rozhodovaných před RS⁵⁹, což můžeme považovat za znak toho, že způsob rozhodování sporů v rozhodčím řízení před RS patří k velmi důvěryhodným. Ze skutečnosti, že jsou sporné strany ponechávají rozhodnutí o tak vysokých částkách RS, je možné opět dovodit to, že rozhodčí řízení je vhodné především pro spory z mezinárodního obchodního styku, které jsou vyšší finanční hodnoty a kde je kladen důraz zejména na rychlost a co největší utajení průběhu řízení.

Je zřejmé, že pro učinění volby mezi rozhodčím a soudním řízením tak bude vždy záležet na konkrétních okolnostech případu, na posouzení stran, co je pro ně v daném případě vhodnější a efektivnější. V případě, že strany, ať už z těch či oněch důvodů dospějí k závěru, že pro svůj spor nevyužijí rozhodčího řízení, vždy je tu dána možnost obrátit se svými nároky na obecný soud a uplatnit tak své základní lidské právo na soudní ochranu. S ohledem na výše uvedené je tak možné říci, že rozhodčí řízení představuje perspektivní a do budoucna stále více výraznější alternativu k civilnímu procesu.

⁵⁹ Viz Příloha č. 1 – „Přehled počtu sporů u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

Příloha č. 1: Přehled počtu sporů u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR⁶⁰

Rok	Počet došlých sporů ⁶¹	Celková hodnota sporů
1989	225	131.205.863,- Kč
1990	217	194.643.418,- Kč
1991	220	964.758.964,- Kč
1992	281	2.633.713.352,- Kč
1993	149	741.518.272,- Kč
1994	118	949.018.606,- Kč
1995	81	1.202.255.793,- Kč
1996	71	362.511.429,- Kč
1997	77	666.078.395,- Kč
1998	90	1.071.027.580, 74 Kč
1999	130	1.050.657.816,84 Kč
2000	192	7.340.557.084,37 Kč
2001	216	5.845.806.503,69 Kč

Jak vyplývá z výše uvedených přehledů, od roku 1989 do roku 2001 počet sporů řešených před RS nijak výrazně nevzrost, za to v letech 2003 až 2004⁶² dochází k dvojnásobnému nárůstu počtu projednaných sporů před RS. Jedním z faktorů majícím vliv na tento nárůst měla zajisté i nová úprava nákladů řízení před RS, kdy byl zaveden základní poplatek ve výši 3% z hodnoty předmětu sporu s tím, že minimální výše poplatku je 7.000,- Kč a maximální výše poplatku 1.000.000,- Kč. Podle staré právní úpravy nákladů rozhodčího řízení se vycházelo z jednotlivých hodnot sporu, kdy do 100.000,- Kč byl poplatek 7.000,- Kč, do 250.000,- Kč byl poplatek 7.000,- Kč a 10% z částky hodnoty sporu nad 100.000,- Kč, nejvýše však 17.500,-Kč. U vnitrostátních sporů navíc s novou právní úpravou nákladů řízení před RS odpadl tzv. správní poplatek. Za pozornost stojí i nárůst celkové hodnoty sporů projednávaných před RS, která pro porovnání činila v roce 1989 131.205.863,- Kč a v roce 2001 již 5.845.806.503,69 Kč.

⁶⁰ Použito z Retrospektivy Rozhodnutí RS

⁶¹ Došlými spory se rozumí jak spory vnitrostátní, tak spory s mezinárodním prvkem

⁶² Uvedeno v publikaci: P.Raban: Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004, s. 158

Přehled literatury:

Knihy:

- *K. Růžička*, Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Aleš Čeněk, Dobrá Voda 2003
- *A. Forejt*, Řešení sporů v rozhodčím řízení. Praha 1995
- *N. Rozehmalová*, Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. Praha : Aspi Publishing, 2002
- *P. Raban*, Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. Praha: C.H. Beck, 2004
- *A. Bělohávek*, Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2004
- *J. Mothejzíková, V. Steiner et al.*, Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H. Beck, 1996
- *A. Winterová a kol*, Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2002
- *Z. Kučera, L. Tichý*, Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Komentář. Praha: Panorama, 1998

Webové stránky:

- www.arbcourt.cz (Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR)
- www.justice.cz
- www.stalyrozhodckovskysud.sk
- www.lexmercatoria.org (Obsahuje právní předpisy rozhodčího řízení v jednotlivých zemích)
- www.icc-cr.cz (Mezinárodní obchodní komora)

Příspěvky v periodickém tisku:

- *K. Růžička*, K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie č.5/2003

- *P. Raban*, K odpovědnosti rozhodce a rozhodčího soudu. Bulletin advokacie, č.1/2003
- *P. Rubeš*, Arbitráž: Dohoda možná, rychlost jistá. Ekonom, č.46/2002
- *R. Pech*, K právní povaze rozhodčího nálezu. Bulletin advokacie, č.5/2003
- *A. Bělohlávek*, On-line řízení. Právní rádce, č.7/2004
- *Z judikatury Ústavního soudu*, K právní povaze rozhodčího řízení, Bulletin advokacie, č. 11,12/2002 (sp. zn. IV. ÚS 174/02)

Seznam použitých zkratk:

ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění
ŘV	Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro vnitrostátní spory (účinný od 1.5.2002)
ŘM	Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pro mezinárodní spory (účinný od 1.5.2002)
Pravidla	Pravidla o nákladech rozhodčího řízení pro vnitrostátní a mezinárodní spory – Přílohy k Řádům Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (vnitrostátní i mezinárodní spory)
Řád on-line	Zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení on-line, účinný od 1.6.2004
RS	Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
Rsp	Evidenční číslo sporů projednávaných před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky
ZRK	Slovenský zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu procesním a soukromém
ZKV	Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
Vzorový zákon UNCITRAL	Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži Komise OSN pro právo mezinárodního obchodu
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
Vídeňská úmluva	Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží z roku 1980
Evropská úmluva	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži z roku 1961
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958
Washingtonská úmluva	Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965
ČSOPK	Československá obchodní a průmyslová komora
RS při ČSOPK	Rozhodčí soud při Československé obchodní a průmyslové komoře v Praze